DICȚIONARE

DICȚIONARUL DIALECTULUI MEGLENOROMÂN
Litera *G*

NICOLAE SARAMANDU, MARILENA TIUGAN,
CARMEN-IRINA FLOAREA, ALINA BOJOGA
Coordonator: NICOLAE SARAMANDU

Publicăm în prezentul număr al revistei *Fonetică şi dialectologie* litera *G* din *Dicționarul dialectului meglenoromân*. Informațiile cu caracter general sunt cuprinse în *Prefața* dicționarului, vol I, apărut în 2013.

SIGLE
(Surse)

ALDM I = Petar Atanasov, *Atlasul lingvistic al dialectului meglenoromân*, vol. I, Bucureşti, 2008.

ALR I, 1, 2 = *Atlasul lingvistic român*. Publicat de Muzeul Limbii Române din Cluj, sub conducerea lui Sextil Puşcariu. Partea I, vol. I. Cluj, 1938 [h. 1–150]; vol. II., Sibiu, Leipzig, 1942 [h. 150–302], (punctele 012 Liumnița, 013 Țârnareca; anchete efectuate de Sever Pop).

ALR II, 1 = *Atlasul lingvistic român*. Partea II, de Emil Petrovici, vol. 1, Sibiu, Leipzig, 1940 [h. 1–296].

ALR II, Supl. = *Atlasul lingvistic român*. Partea II, de Emil Petrovici, vol. 2, *Supliment. Termeni considerați obsceni*, Sibiu, Leipzig, 1942 [h. 1–20], (punctul 012 Liumnița; anchetă efectuată de Th. Capidan).

ALR II, s.n., 1–7 = *Atlasul lingvistic român. Serie nouă,* întocmit de Institutul de lingvistică al Filialei din Cluj a Academiei Republicii Populare Române sub direcția acad. Emil Petrovici, pl. 1–7, Bucureşti, 1956–1972 [h. 1–2248].

AtaM = Petar Atanasov, *Meglenoromâna astăzi*, Bucureşti, 2002.

Can[1] = I.-A. Candrea, *Glosar megleno-român*, în *Grai şi suflet*, III/1, Bucureşti, 1927, p. 175–209 **(A–C)**.

Can[2] = I.-A.Candrea, *Glosar megleno-român*, în *Grai şi suflet*, III/2, Bucureşti, 1928, p. 381–412 **(Č–Ĺ)**.

FD, XXXVII, Bucureşti, 2018, p. 183–206

BDD-A29397 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-03 17:02:44 UTC)

Can[3] = I.-A. Candrea, *Glosar megleno-român*, în *Grai şi suflet*, VI, Bucureşti, 1933–1934, p. 163–192 **(M–R)**.

Can[4] = I.-A. Candrea, *Glosar megleno-român*, în *Grai şi suflet*, VII, Bucureşti, 1937, p. 194–230 **(S–Ž)**.

Can T[1] = I.-A. Candrea, *Texte meglenite*, în *Grai şi suflet*, vol. I/2, Bucureşti, 1924; p. 261–285.

Can T[2] = I.-A. Candrea, *Texte meglenite*, în *Grai şi suflet*, vol. II/1, Bucureşti, 1925, p. 100–128.

Cap[1] = Th. Capidan, *Meglenoromânii. Istoria şi graiul lor*, vol. I, Bucureşti, 1925.

Cap[2] = Th. Capidan, *Meglenoromânii. Literatura populară la meglenoromâni*, vol. II, Bucureşti, 1928.

Cap = Th. Capidan, *Meglenoromânii. Dicţionar meglenoromân*, vol. III, Bucureşti, 1935.

Cerna A = Anchetă efectuată cu Chestionarul *Noului Atlas lingvistic român* în localitatea Cerna, jud. Tulcea, de Nicolae Saramandu în 1973 (5 caiete aflate în Arhiva Institutului de Lingvistică „Iorgu Iordan–Alexandru Rosetti", Bucureşti).

Cerna A / Supl = Cerna A, răspunsuri suplimentare.

Cerna T = *Texte meglenoromâne* (pe bandă magnetică, aflate în Arhiva Institutului de Lingvistică „Iorgu Iordan–Alexandru Rosetti", Bucureşti) din localitatea Cerna, jud. Tulcea, culese de Nicolae Saramandu şi Marilena Tiugan în 1971; transcriere: Marilena Tiugan.

Dms = Nicolae Paia, Teodor Minda, *Dicţionar meglenoromân* (lucrare în manuscris, aflată în Arhiva Institutului de Lingvistică „Iorgu Iordan-Alexandru Rosetti", Bucureşti).

DP = Dimitrie Papatsafa, *Prikozmur din Meglenia (Мегленско-Влашки приказни)*, Skopje, 1997.

Kats = Nik. At. Katsanis, *Βλάχοι του Πάϊκου (τον Βυζαντινού θέματος των Μογλενών)*, Salonic, 2001.

MP I, I I = Maria G. Papageorgiou, *Παραμυθια απο μυθους αρχαιων ελληνικων ποιητικων εργων που χαθηκαν και αλλα παραμυθια του βλαχοφωνου χωριου Σκρα (Λιουμνιτσα)*, I–II, Salonic, 1984.

Pap[1] = Pericle Papahagi, *Glosar*, în *Românii din Meglenia. Texte şi glosar*, Bucureşti 1900, p. 30–72.

Pap[2] = Pericle Papahagi, *Glosar*, în *Megleno-românii. Studiu etnografico-filologic* (extras din *Analele Academiei Române*. Seria II, tom. XXV. *Memoriile Secţiunii literare*, 35 [1902–1903]), Bucureşti 1902, p. 185–267.

Pap M[1] = Pericle Papahagi, [Texte], în *Românii din Meglenia. Texte şi glosar*, Bucureşti, 1900, p. 9–29.

Pap M[2] = Pericle Papahagi, *Introducere; texte; obiceiuri, basme etc.* în *Megleno-românii. Studiu etnografico-filologic* (extras din *Analele Academiei Române*. Seria II, tom. XXV. Memoriile Secţiunii Literare, 35 [1902–1903]), Bucureşti, 1902, p.1–184.

W = Gustav Weigand, *Vlacho-Meglen. Eine ethnographisch-philologische Untersuchung,* Leipzig, 1892.

Wild = Beate Wild, *Meglenorumänischer Sprachatlas*, Hamburg, 1983.

BDD-A29397 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-03 17:02:44 UTC)

BIBLIOGRAFIE

În afara dicţionarelor generale ale limbii române, pentru stabilirea originii cuvintelor am apelat la următoarele lucrări lexicografice:

Andriōtē, N.P., *Etymologiko lexico tēs koinēs neoellēnikēs*, Salonic, 1971 (citat după ediţia a doua, corectată, 1971).
Atanasov, Petar, *Makedonsko-francuski rečnik*, Skopje, 2007.
Baubec, Agiemin/ Grecu, Mitică, *Dicţionar turc-român*, Bucureşti, 1979.
BER I – Vl. Georgiev, Iv. Gălăbov, J. Zaimov, St. Iliev, (redactor responsabil) Vl. I. Georgiev, *Bălgarski etimologičen rečnik*, I, Sofia, 1971.
Buchholz, Oda / Fiedler, Wilfried / Uhlish, Gerda, *Wörterbuch Albanisch-Deutsch*, Leipzig, 1977.
CDDE – I.-A.Candrea, Ov. Densusianu, *Dicţionarul etimologic al limbii române. Elementele latine (A – Putea)*, Bucureşti, 1907–1914.
DDA – Tache Papahagi, *Dicţionarul dialectului aromân, general şi etimologic*, ediţia a doua augmentată, Bucureşti, 1974.
Gerov – Najden Gerov, *Rečnik na bălgarski ezik*, I, Plovdiv, 1895.
Iovan, Tiberiu, – *Dicţionar bulgar-român*, Bucureşti, 1994.
RMJ I–III – Blaze Koneski (redactor responsabil), Todor Dimitroski, Blagoja Korubin, Trajko Stamatoski, *Rečnik na makedonskiot jazik*, I–III, Skopje, 1965–1979.
Suciu, Emil, *Influenţa turcă asupra limbii române*, II. *Dicţionarul cuvintelor româneşti de origine turcă*, Bucureşti, 2010.
Topciu, Renata / Maloneshi, Ana / Topciu, Luan, *Dicţionar albanez-român. Fjalor shqip-rumanisht*, Iaşi, 2003.
Türkçe-Ingilizce Redhouse Sözlüğü. The Redhouse Turkish-English Dictionary, Istanbul, 2007.
Wendt, Dr. Heinz F., *Langenscheids Taschenwörterbuch*. Erster Teil, *Neugriechisch-Deutsch*, Berlin / München, 1969 (citat după ediţia a opta, 1978).

ABREVIERI

ac. = acuzativ
adj.= adjectiv, adjectival
adj. nehot. = adjectiv nehotărât
adv.= adverb, adverbial
alb. = albanez(ă)
aor. = aorist
ar. = aromân(ă)
art. dem. = articol demonstrative
art. hot. = articol hotărât
art. nehot. = articol nehotărât
art. pos. = articol posesiv
bg. = bulgar(ă)
cf. = confer
col. = colectiv
conj. = conjuncţie
dat. = dativ
der. = derivat
determ. = determinant
dial. = dialectal
dim. = diminutiv
dr. = dacoromân(ă)
et. = etimologie (originea cuvântului)
et. nec. = etimologie necunoscută
expr. = expresie
expr. invar. = expresie invariabilă
f. = feminin
fig. = figurat
gen. = genitiv

BDD-A29397 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-03 17:02:44 UTC)

ger. = gerunziu
gr. = grec(esc)
impers. = impersonal
interj. = interjecție
intranz. = intranzitiv
invar. = invariabil
ir. = istroromân
lat. = latin(ă)
lit. = literal
loc. adj. = locuțiune adjectivală
loc. adv. = locuțiune adverbială
m. = masculin
mac. = mecedonean(ă) (slavă)
mgl. = meglenoromân(ă)
nom. = nominativ
n. pers. = nume de persoană
n. pr. = nume propriu
num. card. = numeral cardinal
num. ord. = numeral ordinal
p. = pagina
peior. = peiorativ
p. ext. = prin extensiune
pl. = plural
plt. = pluralia tantum
prep. = prepoziție
pron. = pronume, pronominal
pron. nehot. = pronume nehotărât
pron. pers. = pronume personal
refl. = reflexiv
s. = substantiv
sb. = sârb(esc)
s. col. = substantiv colectiv
s.f. = substantiv feminin
sg. = singular
sgt. = singularia tantum
sl. = slav
s.m. = substantiv masculin
s.n. = substantiv neutru
subst. = substantival, substantivat
s.v. = sub voce
tranz. = tranzitiv
tc. = turc(esc)
unipers. = unipersonal
var. = variantă
vb. = verb
vbg. = vechi bulgar
vgr. = vechi grecesc
voc. = vocativ
vsl. = vechi slav

Localități

R. Macedonia:

Úmă (Húma)

Grecia:

Birúslăv (Birislav), gr. Περίκλεια
Cúpă (Cúpa), gr. Κούπα
Lúnʒdiĭ (Lúgunța), gr. Λαγγαδιά
Lumnúță (Liumnița), gr. Σκρᾶ
Nʒ́nti (Nănta), gr. Νότια
Óşiĭ (Óşani), gr. Ἀρχάγγελος
Țărnărʒ́ca (Țărnaréca), gr. Κάρπη

BDD-A29397 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-03 17:02:44 UTC)

G

gabániță vezi **găbániță.**

gad, *pl*. **gaj** *s.m*. Pap[1] 46; Pap[2] 81; Can[2] 396; Cap 134; Dms. **1**. Gunoi; corp străin. *Ắń antró gad an óclu*. (Mi-a intrat [un] corp străin în ochi.) Pap[1] 46 s.v.; *[Clągu] si stricóră ca să no-áibă gaj*. ([Chiagul] se strecoară ca să nu aibă gunoaie.) Can T[1] 271/23. **2**. Insectă.

♦ *Cọt gádu ăn ụóclu*. (L i t. Cât paiul în ochi. = Foarte puțin, deloc.) Cap 134 s.v.

Et.: mac., bg. ***gad***.

Gáịa *n.pr*. Pap M[2] 176/20; Cap 134 s.v. *gáịă*. Nume de loc în *Óșiń*.

Et.: ***gáịă***.

gáịă, *pl*. **găị** *s.f*. Cap 134; Dms. Cioară.

Et.: lat. ***gaie***.

gáịdă, *pl*. **gọịz** (**goịț**) *s.f*. Pap[1] 46; Pap[2] 81; Can[2] 396; Cap 134; AtaM 81/12; Dms. Cimpoi. *Vin la rămásnica lu fičóru, ịa cu gáịdă, ịa cu ărmónică, cu ce aụ.* (Vin la logodnica băiatului, fie cu cimpoi, fie cu armonică, cu ce au.) Cerna T; *Pịắtca vịẹa nărănčót di z-vínă goịț, di z-dáră gămbúș*. (*Pịắtca* poruncise să vină cimpoaie, ca să facă petrecere.) MP 248/29; *Sọ́mbătă sẹ́ră […] cáță si sfirẹ́scă gọịzli.* (Sâmbătă seară […] încep să cânte cimpoaiele.) Can T[2] 118/16.

♦ *Mi dărắị gáịdă*. (L i t. M-am făcut cimpoi. = M-am făcut burduf [de mâncare], sunt sătul.) Pap M[2] 70/33; Cap 134 s.v.; *Aụ ánflă gáịda*. (L i t. Umflă cimpoiul. = Se umflă, se bosumflă.) Can T[2] 119/2; Dms s.v.

Et.: tc. ***gayda*** (mac., bg. ***gajda***).

gáịgur, *pl*. **gáịgur** *s.m*. Pap[2] 81; Can[2] 396; Cap 134; AtaM 81/13; Dms. Grangur. În expr. *Puĺ di gắịgur*. Struț. AtaM 81/13.

Var.: **gắịgur.**

Et.: lat. ***galgulus***.

gaịdaǧíă vezi **găịdăǧíịă**.

gaịdaǧíịă vezi **găịdăǧíịă**.

gaịdaǧǫ́ịă vezi **găịdăǧíịă**.

gaịdăǧóịă vezi **găịdăǧíịă**.

gailé vezi **găịlé**.

gairét vezi **găirét**.

gaịtán vezi **găịtán**.

gájdă vezi **gázdă**.

gálbin, gálbină, *pl*. **gálbiń, gálbini** *adj*. Pap[1] 46; Pap[2] 81; Can[2] 397; Cap 135; Cerna A/149, 872, 1519, 1520; ALDM I, h. 92/1–7; ALDM II, h. 768/3, 4, 7; ALDM III, h. 1283–1284/1–7; Dms. Galben; palid, [despre cai] șarg. *„Cáfcu șamíịa ței tu, Téǵu? dáli gálbină íli róși?”; „Gálbină, Ítu,- ị maị zăbúnă.”* („Ce fel de basma vrei tu, *Téǵu?*, să fie galbenă sau roșie?”; „Galbenă, *Ítu,* e mai frumoasă.”) Cap[2] 20/27–28; *Cal gálbin*. (Cal șarg.) Cerna A/872; *Gálbin cal*. (Cal șarg.) ALDM II, h. 768/3; *Gálbin ca furlínă*. (Galben ca aurul.) Pap M[2] 70/34; *ụom gálbin*. (Om palid.) Cerna A/149. *Substantivat*. Ban de aur. *Scápă-mi di la șárpi; stáră să-ț Ia daụ toț gálbiniĺ*. (Scapă-mă de șarpe; astă-seară am să-ți dau toți banii de aur.) Cap[2] 40/10.

Var.: **gắlbin** (ALDM II, h. 768/4).

Et.: lat. ***galbinus***.

galbinúș vezi **gălbinúș**.

galętă vezi **gălẹátă**.

gáliba *adv*. Dms. Poate (că). *Gáliba șa-ị, noị ți să zíțim?* (Poate că e așa, noi ce să zicem?) Dms s.v.

BDD-A29397 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-03 17:02:44 UTC)

Et.: tc. ***galiba*** (bg. ***galiba***).

galičúni vezi **găličúni**.

galínă vezi **găĺínă**.

galópulă, *pl*. **galópuli** *s.f*. ALDM II, h. 866/2. Curcă.

Et.: gr. ***γαλόπουλο***.

gánţ̦a *s.f.pl*. ALDM I, h. 310/4–6. Mănuşi.

Et.: gr. ***γάντι***.

gard, *pl*. **gárdur** *s.n*. Pap[1] 46; Pap[2] 81; Can[2] 397; Cap 136; ALR II s.n., 3, h. 851/012; ALR II s.n., 6, h. 1810/012; Cerna A/710; ALDM II, h. 640–641/1–7; Dms. **1**. Gard. *Si dúţi muĺárę şi frǫ́nţi níşti virʤéli di la gárdu cumşíaĺa*. (Femeia se duce şi rupe nişte vergele de la gardul vecinilor.) Can T[2] 105/34; *Fičúru la ncălicó cálu şi la sări ţ̦ă̆la gárdu*. (Băiatul încălecă pe cal şi sări gardul.) MP 46/27; *Un porţél virgát di par di gard ligát*. (Un purcel vărgat legat de parul gardului.) Pap M[1] 12/10; *La noi̯ gárdurli sa di cărnáţ di porc*. (La noi gardurile sunt din cârnaţi de porc.) Cap[2] 46/30. **2**. (La roata fântânii) Sul pe care se înfăşoară lanţul. ALR II s.n., 3, h. 851/012.

♦ *Cu gard*. (Lit. Îngrădit, împiedicat. = Se spune despre copiii dintr-o familie care se căsătoresc numai în ordinea vârstei. Sunt *cu gard* când cel mai mare nu s-a căsătorit încă.) Cap[2] 179/34; *Nǫ-ári gard*. (L i t. Nu e îngrădit, nu e împiedicat. = Se spune când băiatul sau fata se pot căsători oricând, întrucât cei mai mari ca vârstă s-au căsătorit deja.) Cap[2] 179/32.

Var.: **gárdu** (ALDM II, h. 640–641/1, 7), **gart**.

Et.:cf. alb. ***gardh***.

gárdu vezi **gard.**

gardúşcă vezi **gărdúşcă.**

garnínă vezi **gărnínă**.

garnúţ̦ vezi **gărnúţ̦**.

garsóni *s.m*. AtaM 44/4. Chelner.

Et.: gr. ***γκαρσόνι***.

gárşă[1]**,** *pl*. **gárşi** *adj.f*. Pap[1] 46; Pap[2] 81; Can[2] 397; Cap 136; Dms. (Despre capre) Pestriţă, albă cu pete negre sau neagră cu pete albe.

Et. nec.

Gárşă[2] *n.pr*. Pap M[2] 170/32. Nume de capră pestriţă.

Et.: ***gárşă***.

gart vezi **gard**.

gas vezi **gaz**.

Gáura-di-Zǫ́nă *n.pr*. Pap M[2] 176/28; Cap 137 s.v. *gáură*. Nume de loc în *Nǫ́nti*.

Et.: ***gáură* + *di* + *Zǫ́nă***.

Gáura Lisíţ̦ăĺă *n.pr*. Pap M[2] 176/23; Cap 137 s.v. *gáură*. Nume de loc în *Óşiń* şi *Birílăv*.

Et.: ***gáură* + *lisíţ̦ă***.

Gáura Úrsuluı̯ *n.pr*. Pap M[2] 176/25; Cap 137 s.v. *gáură*. **1**. Nume de loc în *Birílăv*. **2**. Nume de fântână în *Óşiń*.

Et.: ***gáură* + *urs***.

gáu̯ră vezi **gáură**.

gáură, *pl*. **gǫ́ur** şi **gă̆ur** *s.f*. Pap[1] 46; Pap[2] 81; Can[2] 398; Cap 137; ALR II s.n., 4, h. 1187/012; Cerna A/912, 1363, 1413, 1502, 2178, 2308; ALDM I h. 97/6; ALDM II, h. 1165/4–6; Dms. **1**. Gaură. *Jucǫ́ şárpili şi nápcum antrǫ́ an gáură*. (Şarpele joacă şi apoi intră în gaură.) W 67/19; *Lúpu, ca vizú că fu minčunát, antrǫ́ şi i̯el an gáură*. (Lupul, când văzu că a fost minţit, intră şi el în gaură.) Pap M[1] 24/39; *Drácu la dúsi fičóru ăn únă gáură di sup pimínt*. (Dracul îl duse pe băiat într-o gaură de sub pământ.) Pap M[2] 20/18; *Cǫ́ti gǫ́ur pri čur, cǫ́ta ań si ǵi̯i̯áscă píja şi múm-sa*. (Câte găuri pe ciur, atâţia ani să trăiască pruncul şi mamă-sa.) Can T[2] 116/31; *S-li stupáţ̦ tu̯ă̆ti góurli*. (Să astupaţi toate găurile.) MP 160/20, *Am únă le̯á̯i̯că cu şápti gáur*. (Am o tigvă cu şapte găuri. [Ghicitoare: Capul].) Cap[2] 153/32. **2**. Vizuină. *Pri i̯úndi si trǫ́că? Pri lă̆ngă gáura lu lisíţ̦a şi lisíţ̦a si zăpní*

BDD-A29397 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-03 17:02:44 UTC)

și antrọ́ ăn gáură. (Pe unde să treacă? Pe lângă vizuina vulpii și vulpea se opri și intră în vizuină.) Cap[2] 41/14–15; *Lisíța […] vẹ únă gáură tu únă párti*. (Vulpea […] avea o vizuină într-o parte.) Cap[2] 29/16. **3**. Copcă. Cerna A/1413. **4**. (La butoi) Vrană. Cerna A/2178. **5**. Gaură la opincă prin care trece nojița. ALR II s.n., 4, h. 1187/012; Cerna A/1502. **6**. Celulă din fagurele de albine. Pap[2] 81 s.v.; Pap M[2] 27/32. **7**. Semn la urechea oii; gaură. Cerna A/2308. **8**. (La moară) Lăcaș în care curge făina. Cap 137 s.v.; Dms s.v.

An gáură. În gaură (= numele unui joc de copii). Pap M[2] 91/11.

♦ *Prin gáu̯ră di ninél la trẹ́áți*. (L i t. Îl trece prin gaură de inel. = Se spune despre un bun țintaș.) Cap[2] 179/37.

Var.: **gáu̯ră**.

Et.: lat. ****cavula***.

gáu̯ričcă vezi **găuríčcă**.

gávnă vezi **găvánă**.

gávrăn, *pl*. **gávrăń** *s.m*. ALDM II, h. 1181/7. Cioară.

Et.: mac., bg. ***gavran***.

gaz *s.n*. Pap[1] 46; Pap[2] 81; Can[2] 397; Cap 137; Cerna A/796; ALDM II, h. 716/1–7; Dms. Gaz, petrol. *Au̯ únsără [nínă-sa] cu gaz și sfití*. (O unseră [pe mătușă-sa] cu gaz și arse.) Cap[2] 58/23; *U fi̯ắsi ruguzína di gas*. (O făcu [= o unse] rogojină cu gaz.) MP 126/8. **2**. Lampă primitivă, opaiț. *Cọan nă culcọ́ám, sẹ́árta, lă stínḍim gázu.* (Când ne culcăm, seara, stingem opaițul.) Dms s.v.

Var.: **gas**.

Et.: tc. ***gaz*** (mac. ***gas***, bg. ***gaz***).

gázdă, *pl*. **gọzd** și **gájdi** *s.f.* AtaM 72/25, 73/5. Proprietar; gazdă. *Căn ăs ínă țăl gázdă, ăs ti disfácă din păídă*. (Când o să vină proprietarul, o să te scoată din cursă.) AtaM 365/28; *La flọ gázdă la únă mui̯ári, cóla, la un u̯om cári la cunuștẹ́á, ăntráră aț́éi̯ ăn gázdă*. (Le găsi gazdă la o femeie, acolo, la un om pe care-l cunoștea, intrară aceia la gazdă.) Cerna T.

Var.: **gájdă** (AtaM 72/25).

Et.: mac., bg. ***gazda***.

gazép vezi **găzép**.

gazétă vezi **găzétă**.

gazibára vezi **pleșnibára**.

gazi̯ắs vezi **găzés**.

gazi̯és vezi **găzés**.

găbániță, *pl*. **găbániț** *s.f.* Cap 134; Dms. Plăcintă cu foi multe. *Aĭ pisắi̯á […] si dáră únă gabániță șu únă pugáčă*. (Îi scria […] să facă o plăcintă cu foi multe și o pogace [= turtă].) Cap[2] 112/8.

Var.: ***gabániță***.

Et.: cf. bg. ***gabanik*** ‘pâine cu găuri’ (BER I 298, s.v. *găba*).

găḍés, găḍíri, găḍíi̯, găḍít *vb*. IV. *Refl*. Pap[1] 46; Pap[2] 81; Cap 134 s.v. *gad*. A-i intra un pai (un corp străin) în ochi. *Mi găḍés ăn ócĭu*. (Îmi intră ceva în ochi.) Cap 134 s.v. *gad;* Pap[1] 46 s.v.; Pap[2] 81 s.v.

Et.: bg. ***gadja*** (BER I 222, s.v. *gad*).

găḍíčc vezi **găḍíčcum**.

găḍíčcum, găḍičcári, găḍičcắi̯, găḍičcát *vb*. I. *Tranz*. și *refl.* Cap 134; Dms. A (se) gâdila. *Nu lă găḍíčcă cọáta, că mọ́ári*. (Nu-l gâdila atât, că moare.) Dms s.v.; *Ắcu țer s-lă trăntéș, s-lă găḍíčḱiș*. (Dacă vrei să-l dobori, [trebuie] să-l gâdili.) Dms s.v.

Var.: **găḍíčc** (Dms s.v.).

Et.: bg. ***gadičkam*** (Cap 134).

găḍičcári, *pl.* **găḍičcắr** *s.f.* Can[2] 396; Dms. Gâdilat.

Et.: ***găḍíčcum***.

găḍúń, *pl*. **găḍúń** *s.m*. Pap[1] 46; Pap[2] 81; Can[2] 396; Cap 134; ALR II s.n., 1, h. 207/012; Cerna A/1184; AtaM 72/10, 79/27; ALDM II, h. 1025/1–6; Dms. Gutui. *Áldi Pétre au̯ un găḍúń mult mári*. (Ai lui Petre au un gutui foarte mare.) Cap 134 s.v.; *Bába-sa si dúți sup vrin*

BDD-A29397 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-03 17:02:44 UTC)

gădúń, ăn gărdínă. (Bunică-sa se duce în grădină, sub un gutui.) Pap M^2 110/12.

Var.: **duń** (ALDM II, h. 1025/7), **gătúń** (Pap^2 81; ALDM II, h. 1025/1, 3–6; Kats 91/7), **gudúń** (Dms s.v.).

Et.: cf. lat. ***cotoneus***.

gădúńă, *pl*. **gădúń** *s.f*. Pap^1 46; Pap^2 81; Can^2 396 s.v. *gădúń*; Cap 134 s.v. *gădúń*; Cerna A/1183; AtaM 127/14; ALDM II, h. 1024/1–7; Dms. Gutuie.

Var.: **dúńă** (ALDM II, h. 1024/7), **gătúńă** (ALDM II, h. 1024/2; Kats 91/7), **gudúńă** (Dms s.v.).

Et.: ***gădúń***.

găgóș, *pl*. **găgǫ́șă** și **găgǫ́și** *s.n*. Can^2 396; Cap 134; ALDM II, h. 1026/1-3, 7, h. 1027/7, h. 1143/5; Dms. **1**. Nuc. *Ăn ţ̦ea árǵa táti băgắ un gugóș*. (În curtea aceea tata puse [= plantă] un nuc.) AtaM 363/8. **2**. Nucă. *Ţ̦iă núcă aș fóst-aṷ ancărcátă di găgṷắșă*. (Nucul era încărcat de nuci.) MP 246/11; *Ursṷắńa rúpsi un găgṷắș și la frónsi*. (Ursoaica rupse o nucă și o sparse.) MP 246/19; *Li flo găgṷắșili furáti*. (Găsi [= descoperi că] nucile [sunt] furate.) MP 246/13; *Táti lo găgǫáși, dăró scrum di i̯áli și-ṷ únsi albína la gúșă și-l' tricú*. (Tata luă nuci, le făcu scrum și unse albina la gât și-i trecu.) DP 205/29; *Mi̯-ubidíi an g̑i̯ắp și flai̯ dṷắṷă găgṷắșă*. (Mă căutai în buzunar și găsii două nuci.) MP 202/11. **3**. Aușel. Cap 134.

Var.: **găgṷáș** (Kats 90/15), **găgṷắș, găgṷóș** (ALDM II, h. 1026/2), **gugóș**[I].

Et. nec.; cf. ar. ***cucoáșe*** ‘nucă’.

găgṷáș vezi **găgóș**.

găgṷắș vezi **găgóș**.

găgúfcă vezi **gugúfcă**.

găgṷóș vezi **găgóș**.

găi̯dăǵíi̯ă vezi **găi̯dăǵíi̯ă**.

găi̯dăǵíi̯ă, *pl*. **găi̯dăǵíi̯** *s.m*. Can^2 396; Cap 134 s.v. *gái̯dă*; AtaM 81/13; Dms. Cimpoier. *Ca daţínă, gai̯daǵǫ́i̯a dáră la sfáca om, diríp ţirút, cắti un nabét*. (După ce termină de cinat, cimpoierul face pentru fiecare om, la cerere, o cântare.) Can T^2 118/20; *Cupiláșu păzăriș́ești un gai̯daǵắ*. (Tânărul tocmește un cimpoier.) Can T^1 274/30; *Nărănčói̯ la sărṷắr di z-dáră măncári și lai̯ și dui̯ gai̯dăǵói̯*. (Le-am cerut surorilor să facă mâncare și am luat și doi cimpoieri.) MP 254/11.

Var.: **gai̯daǵíă, gai̯daǵíi̯ă** (Can^2 396), **gai̯daǵǫ́i̯ă, gai̯dăǵói̯ă, găi̯daǵíi̯ă** (Cap 134 s.v. *gái̯dă*), **găi̯dăǵói̯ă** (Dms s.v.).

Et.: tc. ***gaydacı*** (bg. ***gajdağija,*** BER I 224, s.v. *gajda*).

găi̯daǵíi̯ă vezi **găi̯dăǵíi̯ă**.

găi̯dăǵói̯ă vezi **găi̯dăǵíi̯ă**.

găi̯gur vezi **gái̯gur**.

găi̯ínă vezi **găĺínă**.

găi̯lé, *pl*. **găi̯léi̯ur** *s.f*. Pap^2 81; Can^2 396; Cap 134; Dms. Grijă, îngrijorare, întristare, necaz. *Di găi̯lé nu-l' ți măncá pǫ́i̯ni*. (De grijă [= de îngrijorat ce era], nu-i era foame.) Cap^2 27/40; *Di múltă găi̯lé murí múmă-sa*. (Mamă-sa muri de multă întristare.) MP 76/6; *E, di ţ̦éstă la s-íi̯ă găi̯léa!* (Ei, din asta să le fie necazul!) Cap^2 54/31; *„Lisíţu, tu să-ń li mănánț toáti párli și nápcum nu știṷ ți si dar”; și lisíţa a l' zísi: „Ţ̦e nu-i̯ ta găi̯lé”*. („Vulpeo, tu o să-mi mănânci toți banii și pe urmă nu știu ce o să fac”; și vulpea îi zise: „Asta nu e grija ta”.) Cap^2 147/7; *Délmi că scăpáț ǵíi̯, di pári și di rúbă la s-íi̯ă găiléi̯a*. (Dacă ați scăpat cu viață, să vă fie grija [doar] de bani și de haine.) Cap^2 148/12.

Ăn găi̯lé. Îngrijorat. *[Fi̯ắta] căţó s-plóngă. Fuzí di cṷắla an găi̯lé*. ([Fata] începu să plângă. Îngrijorată, plecă de acolo.) MP 58/2. **Sam ăn găi̯lé**. A fi trist, a fi îngândurat. *Să vínă cǫ́ti un ṷom din toáti paşalaríurli, să-l' dáră kéfu, că-i̯ mult an gailé*. (Să vină câte un om din toate pașalâcurile, să-l înveselească, fiindcă e foarte trist.) Pap M^2 142/12;

BDD-A29397 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-03 17:02:44 UTC)

Ampiráti, ți cǫ́ta i̯eș ăn găilé? (Împărate, de ce eşti atât de îngândurat?) Cap[2] 138/6; *Cum să nu i̯es ăn găilé cǫn toț si fălés şi si plǫng, cǫn i̯o nǫ̂-am ni s-mi plǫng, ni s-mi fălés?* (Cum să nu fiu îngândurat când toţi se laudă şi se plâng, când eu n-am nici să mă plâng, nici să mă laud?) Cap[2] 138/7; *Ampirátu ți̯rʒ́á si fácă cávgă şi ra ăn găilé că nu vʒ́a ăskér*. (Împăratul trebuia să facă război şi era îngândurat că nu avea armată.) Cap[2] 88/13. **Mi bat ăn gă̯lé**. A se supăra, a se întrista. *Pu̯ắpa z-bătú an găi̯lé că cápărli tu̯ắti muríră*. (Popa se întristă că i-au murit toate caprele.) MP 230/21. **Dun gă̯lé**. A fi îngrijorat, a fi trist. *Un lant ampirát ți̯ʒ́ári si fáți̯m cávgă, di ți̯ʒ́a dun găilé*. (Un alt împărat vrea să facem război, de aceea sunt îngrijorat.) Cap[2] 72/21; *Di ți̯ísta lúcru i̯o să ti scap: nu dǫ́nă găilé, túcu trázi tu cóla*. (Eu am să te scap de asta: nu te îngrijora, numai vino aici.) Cap[2] 28/40; *Nu dúnă găilé, i̯o să-ț áflum lúcru*. (Nu fi îngrijorat, o să-ți găsesc eu de lucru.) Cap[2] 53/9; *Nu dúnă gailé, sóru. Dómnu ai̯ mári!* (Nu fi îngrijorată, soro. Domnul e mare!) Can T[2] 108/24; *Di ți̯ă duń găi̯lé şi plonț?* (De ce eşti trist şi plângi?) MP 66/1; *„Nu dunáț găilé”. „Cǫți si nu dunǫ́m găilé, nu vem fičór”*. („Nu fiți triști”. „De ce să nu fim trişti, nu avem băiat”.) Cap[2] 129/40–41.

Var.: **găilé, găilé, găi̯léi̯ă**.

Et.: tc. ***gaile*** (mac., bg. dial. ***gajle,*** BER I 225, s.v.).

găilé vezi **gă̯lé**.

găi̯léi̯ă vezi **gă̯lé**.

găililíă vezi **gă̯lilíi̯ă**.

gă̯lilíi̯ă, *pl*. **gă̯lilíi̯** *adj*. Dms. Trist, supărat. *Găi̯lilíă că fičóru nu putú să ănvʒ́áță vrin zănăi̯át, fakíru nu zísi ți̯íva*. (Supărat că băiatul n-a putut să învețe o meserie, sărmanul [om] nu zise nimic.) DP 118/39; *Néi̯si, cu cá'li̯'ăncărcáț, trási drúmu găi̯lilíi̯ă*. (În fine, cu caii încărcați, supărat, porni la drum.) DP 75/32.

Var.: **găililíă**.

Et.: tc. ***gaileli***.

gă̯i̯ré vezi **găirét**.

gă̯i̯rét vezi **găirét**.

găirét *s.n*. Can[2] 396; Cap 134; AtaM 118/13; Dms. Curaj. *Găirét, fráti, nu ti spári; dǫ-ń mǫ́nă si ai̯ scăpári*. (Curaj, frate, nu te speria; dă-mi [o] mână ca să scapi.) Cerna T 13/20.

Da̯u̯ găirét. A încuraja. *Fičúru ai̯ di̯ắdi găi̯rét*. (Băiatul o încuraja.) MP 34/23. **Fac găirét**. A face efort, a se strădui, a se opinti. *Fʒ́ási unʒ́ác găirét şi júnsi*. (Făcu puțin efort şi ajunse.) DP 66/20; *Ái̯di, lisíțu, fǫ gairét!* (Haide, vulpeo, strădieşte-te!) Can T[1] 281/17; *Óndara, óndara, făți̯ʒ́á găirét pri márʒ́dina di drum*. (Şontâc, şontâc, se opintea pe marginea drumului.) DP 68/7.

Var.: **gairét, gă̯i̯ré** (Dms s.v.)**, gă̯i̯rét** (Dms s.v.).

Et.: tc. ***gayret***.

gă̯i̯tán, *pl*. **gă̯i̯táni** *s.n*. Can[2] 397; Cap 135; AtaM 68/11; Dms. Şnur; găitan. *Dinjúr ári gai̯tán róși dǫu̯ trei̯ íri*. (Împrejur are găitan [din] două trei fire.) Can T[1] 264/20.

Var.: **gai̯tán, gă̯i̯táni** (Cap 135).

Et.: tc. ***kajtan,*** tc. pop. ***gaytan*** (Suciu 340, s.v. *găitan*).

gă̯i̯táni vezi **gă̯i̯tán**.

gălámă *s.f*. ALDM I h. 171/1. Gălăgie.

Et.: cf. gr. ***χαλιμά.***

gălăgǫ́ásă vezi **gulugǫ́aza**.

gălăgóǵir vezi **lăgóǵir**.

gălăríi̯ă vezi **gărălíi̯ă**.

gắlbin vezi **gálbin**.

gălbinári *s.f*. Pap[2] 81; Can[2] 397; Cap 135 s.v. *gálbin*; ALR II, 1, h. 13/012; AtaM 79/28; Dms. **1**. Gălbinare, icter.

BDD-A29397 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-03 17:02:44 UTC)

2. Boală de inimă. Pap[2] 81 s.v.; Cap 135 s.v. *gálbin*. **3**. Cearcăn. *Ári gălbinári la óc'i*. (Are cearcăne la ochi.) ALR II, 1, h. 13/012.

Et.: der. de la ***gálbin* + *-ári.***

gălbineáță, *pl*. **gălbinéțur** *s.f*. Dms. Culoare galbenă.

Et.: din ***gálbin* + *-eáță***.

gălbinícaf vezi **gălbinícăv**.

gălbinícav vezi **gălbinícăv**.

gălbinícăv, gălbinícăvă, *pl*. **gălbinícăv, gălbinícăvi** *adj*. Can[2] 397; Cap 135 s.v. *gálbin*; ALR II, s.n., 2, h. 276/012; ALDM I, h. 92/1–6; ALDM II, h. 768/1, 2, 5; Dms. Gălbejit, palid; *Nu mi riseáști fičóru, ăi gălbinícăv*. (Nu-mi place copilul, e palid.) Dms s.v. (Despre cai) Sur, șarg. *Cal gălbinícaf*. (Cal sur.**)** ALR II, s.n.,2, h. 276/012; *Gălbinícăv cal*. (Cal șarg.) ALDM II, h. 768/1, 2, 5.

Var.: **gălbinícaf, gălbinícav** (Cap 135 s.v. *gálbin*), **gălbiníčcav** (Cap 135 s.v. *gálbin*).

Et.: din ***gálbin* + *-íc*(*ăv***).

gălbiníčcav vezi **gălbinícăv**.

gălbiničós, gălbiničóșă, *pl*. **gălbiničóș, gălbiničóși** *adj*. Pap[2] 81; Can[2] 397; Cap 135 s.v. *gálbin*; ALDM II, h. 768/6; Dms. Palid; suferind de gălbinare; (despre cai) șarg. *Gălbiničuós cal*. (Cal șarg.) ALDM II, h. 768/6.

Var.: **gălbiničuós**.

Et.: din ***gálbin* + *-íčós***.

gălbiničuós vezi **gălbiničós**.

gălbinúș, *pl*. **gălbinúși** și **gălbinúșur** *s.n*. Pap[2] 81; Can[2] 397; Cap 135 s.v. *gálbin*; Cerna A/968; Wild h. 297/1, 2, 4, 5; AtaM 79/28; ALDM II, h. 848/1–6; Dms. *uóu minút [ăi] făr di gălbinúș*. (Oul micuț [e] fără gălbenuș.) Pap M[2] 97/8.

Var.: **galbinúș** (Can[2] 397).

Et.: din ***gálbin* + *-úș***.

gălcă *s.f*. AtaM 76/29, 80/2. Gâlcă.

Et.: bg. dial. ***gălki*** (pl.) (BER I 301, s.v.).

gălčávă, *pl*. **gălčávi** *s.f*. Pap[2] 81; Can[2] 397; Cap 135; Dms. Ceartă, gâlceavă. *Ca amnără, amnără, aș júnsiră an un loc țúndi și uză un mări călbălóc. „Áiditi să vidém țe-i téstă gălčávă” zísiră iel'.* (Dacă merseră ce merseră, ajunseră într-un loc unde se auzea mare gălăgie. „Haideți să vedem ce-i [cu] gâlceava asta” ziseră ei.) Pap M[2] 161/15.

Et.: bg. ***gălčava***.

găleátă, *pl*. **gălét** *s.f*. Pap[1] 46; Pap[2] 82; Can[2] 397; Cap 135; ALR II, 1, h. 288/012; ALR II, s.n., 2, h. 414/012; Cerna A/917, 2343; AtaM 48/32, 79/28; ALDM II, h. 747/4,6, h. 805/1–6; Dms. **1**. Găleată. *Stoi si-ț mulg únă găleátă di lápti*. (Stai să-ți mulg o găleată de lapte.) Cap[2] 61/22; *Năinti [uóili] dădeáu trei gălét [di lápti] și cmo deádiră țint gălét*. (Înainte [oile] dădeau trei găleți [de lapte] și acum au dat cinci găleți.) Cap[2] 149/27. **2**. Putină. ALR II, s.n., 2, h. 414/012. **3**. Vin amestecat cu apă. *Ca si sátură di joc, au scot și-u da galéta [galeáta ai vínu misticát cu ápu]*. (Când se satură de joc, o scot și o dau găleata [găleata e vinul amestecat cu apă].) Can T[2] 122/42.

Var.: **galétă**, **gălétă** (Pap[1] 46; Pap[2] 81; Cerna A/917, 2343; AtaM 48/32; ALDM II, h. 747/6, h. 805/6).

Et.: lat. ***galleta***.

găleátičcă, *pl*. **găleátičĭ** *s.f*. Can[2] 397; Cap 135 s.v. *găleátă*; Dms. Găletușă.

Var.: **găletíčcă** (Cap 135 s.v. *găleátă*), **gălétičcă** (Can[2] 397).

Et.: din ***găleátă* + *-ičcă***.

gălés, gălíri, gălíi, gălít *vb*. IV. *Tranz*. Pap[2] 81; Can[2] 397; Cap 135; ALR I, 2, h. 235/013; h. 236/012; Dms. A dezmierda, a alinta. *Nu coáta lă gălít că s-vă sără ăn cap*. (Nu-l alintați atâta că o să vi se suie în cap.) Dms s.v.

Et.: mac. ***gali,*** bg. ***galja***.

găletíčcă vezi **găleátičcă**.

BDD-A29397 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-03 17:02:44 UTC)

găl̦éță vezi **găl̦eátă**.

găl̦éțičcă vezi **găl̦eátičcă**.

găličúni, *pl*. **găličún** *s.f*. Pap[2] 82; Can[2] 397; Cap 135 s.v. *gălés*; Dms. Dezmierdare.

Var.: **galičúni** (Can[2] 397).

Et: din ***gălés* + *-ičúni***.

gălínă vezi **găl'ínă**.

gălíri, *pl*. **găl'ír** *s.f*. Cap 135 s.v. *gălés*; Dms. Răsfăț, alintare.

Et.: vezi ***gălés***.

gălít, gălítă, *pl*. **gălíț, gălíti** *adj*. Pap[2] 82 s.v. *gălés*; Cap 135 s.v. *gălés*; Dms. Răsfățat. *Gălít fičór*. (Copil răsfățat.) Pap[2] 82 s.v. *gălés; Gălít ăi̯, ca din pálmă criscút*. (Cât e de răsfățat, parcă-i crescut în palmă.) Cap 135 s.v. *gălés*.

Et.: vezi ***gălés***.

gălitúşcă, *pl*. **gălitúşki** *s.f*. Dms. Gălețică.

Et.: din ***găl̦eátă* + *-úşcă***.

gălón, *pl*. **gălǫ́ni** *s.n*. Dms. Galon; însemn pe epolet care arată gradul.

Et.: bg. ***galon*** (fr. ***galon***)**.**

gălúb vezi **gulúb**.

gălúp vezi **gulúb**.

găl'ínár, *pl*. **găl'ínár** *s.m*. Can[2] 397; Cap 135 s.v. *găl'ínă*; Dms. Vânzător de găini; găinar.

Et.: din ***găl'ínă* + *-ár***.

găl'ínă, *pl*. **găl'ín** *s.f*. Pap[1] 46; Pap[2] 82; Can[2] 397; Cerna A/964, Supl.; Wild h. 291/1–7; AtaM 282/18; ALDM II, h. 845/1–7, h. 850/1–7; Dms. Găină. *Únă sg̑áră víni lisíța; ai̯ lǫ únă găl'ínă*. (Într-o seară vine vulpea; îi luă o găină.) Cap[2] 131/31; *La noi̯ găl'ínili sa căt únă cásă măccáti*. (La noi găinile sunt mari cât casa.) Cap[2] 45/36; *J̑o sam zíniru tǫu̯ ț̑e mi punǫ́ai̯ ăn cuşáră, i̯úndi durmǫ́au̯ găl'ínli*. (Eu sunt ginerele tău pe care mă [= îl] puneai în coteț, unde dormeau găinile.) Cap[2] 131/26; *J̑ou̯ să mi duc să fur găl'ín*. (O să mă duc să fur găini.) W 74/6; *Ăldi táti şi dóda mári lăgáu̯ dúpu găl'ín s-li cáț̑ă că s-nă vem măncári*. (Alde tata şi sora mai mare fugeau după găini să le prindă ca să avem de mâncare.) AtaM 359/26; *Únă ǵiáț̑ă, di cǫ́n nu l'-ăi̯ frícă, di găl'ín al' ăi̯ frícă*. (O viețuitoare, de câini nu îi e frică, îi e frică de găini. [Ghicitoare: Viermele].) Pap M[2] 51/11.

Var.: **galínă** (Wild h. 291/4), **gă̯línă** (AtaM 282/18), **gălínă** (Can[2] 397 s.v.; Wild h. 291/1-3, 5-7; ALDM II, h. 845/2-5, 7; Dms s.v.).

Et.: lat. ***gallina***.

găl'íniccă vezi **găl'inúccă**.

găl'inúccă, *pl*. **găl'inúčki** *s.f*. Can[2] 397 s.v. *găl'íniccă;* Cap 135 s.v. *găl'ínă;* Dms. Găinuşă.

Var.: **găl'íniccă** (Can[2] 397), **găl'inúşcă** (Dms).

Et.: din ***găl'ínă* + *-úccă***.

Găl'inúşa *s.f*. Cap 135 s.v. *găl'ínă*; Dms. Numele constelației Ursa Mare.

Et.: din ***găl'ínă* + *- úşă***.

găl'inúşcă vezi **găl'inúccă**.

găméj vezi **gămóş**.

gămés̑ vezi **gămóş**.

gămi̯ás vezi **gămóş**.

gămijós, gămijǫ́să, *pl*. **gămijóş, gămijǫ́si** *adj*. Can[2] 397. Urduros.

Et.: din ***găméj*** (s.v. ***gămóş***) + ***-ós***.

gămóş *s*. Can[2] 397; Cap 135; ALR I, 1, h. 15/012; Cerna A/127; ALDM I, h. 70/2, 3; Dms. Urdori.

Var.: **gămés̑** (Cerna A/127), **gămés̑** (Can[2] 397; Cap 135 s.v.), **gămi̯ás** (ALDM I, h. 70/3)**, gămu̯ós** (ALDM I, h. 70/2).

Et. nec.

gămu̯ós vezi **gămóş**.

gănăşór vezi **gărnişór**.

Găndáča *n.pr*. Pap M[2] 176/30; Cap 135; Dms. **1**. Nume de loc în *Cúpă*. **2**. Nume de munte şi defileu în Meglenia. *Că işǫ́ră păn la pǫártă, au̯ lǫ cútru Găndáča*. (Dacă au ieşit până la portă, o luă spre *Găndáča*.) Cap[2] 20/23.

BDD-A29397 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-03 17:02:44 UTC)

♦ *Di pri Cojúc pri Găndáča*. (L i t. De pe [muntele] *Cojúc* pe [muntele] *Găndáča*. = De la Ana la Caiafa.) Cap[2] 173/12.

Et.: sl. ***gadakŭ*;** cf. şi bg. ***gadínče*** (der. de la ***gad*** 'vietate, parazit'; BER I 222, s.v. *gad).*

găsés, găsíri, găsíi̯, găsít *vb*. IV. *Tranz*. Cap 135; Dms. A cositori. *Găsḙáşti băcóru*. (Cositoreşte vasele de aramă.) Cap 135 s.v.

Et.: gr. ***γανόνω***.

găngăés vezi **găngăvés**.

găngăi̯és vezi **găngăvés**.

găngăíri vezi **găngăvíri**.

găngărés vezi **găngăvés**.

găngăvés, găngăvíri, găngăvíi̯, găngăvít *vb*. IV. *Refl*. Pap[1] 46; Pap[2] 82; Can[2] 398; Cap 136; ALR II, 1, h. 32/012; Dms. A se bâlbâi.

Var.: **găngăés** (Pap[1] 46; Can[2] 398), **găngăi̯és** (Pap[2] 82; Cap 136; Dms s.v.), **găngărés** (Cap 136; ALR II, 1, h. 32/012).

Et.: sl. ***găngavŭ*;** cf. şi bg. ***găgna*** (BER I 298, s.v.).

găngăvíri *s.f*. Can[2] 398; Cap 136 s.v. *găngăi̯és;* Dms. Bâlbâială.

Var.: **găngăíri** (Can[2] 398; Cap 136 s.v. *găngăi̯és;* Dms s.v.).

Et.: vezi ***găngăvés***.

gănglác *s.m*. Cap 136; Dms. **1**. Gândac. *Gănglác vḙárdi*. (Gândac verde.) Cap 136 s.v. **2**. Fluture „cap-de-mort". Cap 136 s.v.

Et.: cf. bg. ***gadăk*** (BER I 222, s.v. *gad*).

gănglíf vezi **gănglív**.

gănglív, gănglívă, *pl*. **gănglív, gănglívi** *adj*. Can[2] 397; Cap 136 s.v. *găngăi̯és*; Dms. Bâlbâit.

Var.: **gănglíf** (Cap 136).

Et.: cf. bg. ***găglív*** (BER I 298, s.v. *găgna*).

gănişu̯ór vezi **gărnişór**.

gănsac, *pl*. **gănsaţ** *s.m*. Pap[2] 82; Cap 143 s.v. *gǫ́scă*; Dms. Gâscan.

Et.: cf. bg. ***găsăk, gasak*** (BER I, 304, s.v. *găska*).

găránţi̯ă, *pl*. **găránţi̯i̯** *s.f*. AtaM 289/34. Garanţie.

Et.: mac., bg. ***garancija***.

gărălíi̯ă, *pl*. **gărălíi̯** *s.f*. MP 238/2. Tunel, galerie. *Săpó fičúru gărălíi̯ă şi işǫ́ alís sup scára lu muľárḙa*. (Băiatul sapă [un] tunel şi ieşi exact sub scara nevestei.) MP 238/2; *Cu̯ála i̯úndi li păşti̯ḙá u̯ói̯li, an múnti, vi̯ḙa únă gărălíi̯ă mári; nu̯ắptḙa li zăti̯ḙá u̯ói̯li an ţḙa gărălíi̯ă*. (Acolo unde păştea oile, în munte, era un tunel mare; noaptea lăsa oile să se odihnească în acel tunel.) MP 54/3; *La dúsara [fičúru] mult dipárti şi la dăsfi̯ắsara an níştă gălăríi̯*. (Îl duseră [pe băiat] foarte departe şi îl coborâră în nişte galerii.) MP 142/12.

Var.: **gălăríi̯ă**.

Et.: mac., bg. ***galerija***.

gărb vezi **gǫrb**.

gărbáč vezi **grăbáč**.

gărbálă vezi **grăbálă**.

gắrbăv vezi **grắbăv**.

gărbés, gărbíri, gărbíi̯, gărbít *vb*. IV. *Tranz*. Pap[1] 46; Pap[2] 82; Can[2] 397; Cap 136, 142 s.v. *gǫrb;* Dms. A tunde oile sub gât, pe pântece şi pe coadă.

Var.: **gărlés** (Can[2] 397).

Et.: der. de la ***gǫrb***.

gărbíri, *pl.* **gărbír** *s.f*. Dms. Tunsul oilor.

Et.: vezi ***gărbés*.**

gărbít, gărbítă, *pl.* **gărbít, gărbíti** *adj.* (Despre oi) Tuns.

Et.: vezi ***gărbés*.**

gắrbov vezi **grắbăv**.

gărbúţă, *pl*. **gărbúţi** *s.f*. ALDM I, h. 252/5. Cocoaşă.

Et.: din ***gǫrb* + *-úţă***.

gărc vezi **gǫrc**.

gărclán vezi **grăclán**.

gărcumán, *pl*. **gărcumáń** *s.m*. Dms. Partizan fanatic al grecilor, grecoman.

BDD-A29397 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-03 17:02:44 UTC)

Var.: **grăcumán** (Dms s.v.).

Et.: bg. ***gărkoman*** (BER I 288, s.v. *grăk*)*;* cf. şi rom. lit. ***grecoman***.

gărčmúl', *pl.* **gărčmúl'ă** *s.n.* Cap 137; Dms. (La porc) Gât.

Var.: **grăčmúl'** (Dms s.v.).

Et.: bg. dial. ***grăčmul*** (BER I 290, s.v.).

gărdián, *pl.* **gărdiáń** *s.m.* Cap 136; Dms. Paznic. *Tu̯ăţ gărdiáńil' cári rau̯ cu̯ála şi vigl'áu̯ si diştitáră.* (Toţi paznicii care erau acolo şi vegheau [= păzeau] se treziră.) Cap^2 124/26.

Et.: rom. lit. ***gardian***.

gărdíč, *pl.* **gărdíčă** *s.n.* Dms. Gărduţ.

Et.:

gărdinár, *pl.* **gărdinár** *s.m.* Pap^2 84; Can^2 397; Cap 136 s.v. *gărdínă;* Cerna A/1104; Dms. Grădinar. *Antrǫ ăn cătún la un gărdinár şi ăi zísi: „mára, cum ai zíţiţ u̯a la ţéşti prăčkíli?"* (Intră în sat la un grădinar şi-i zise: „bre, cum ziceţi aici la beţele astea?") Cap^2 46/27; *Ţéla gărdináru zísi: „mára, căţáţ-la di la ancl'díţ u̯ómu ţísta."* (Grădinarul zise: „măi, prindeţi-l şi închideţi-l pe omul ăsta.") Cap^2 46/32.

Var.: **grădinár** (Pap^2 84).

Et.: mac., bg. ***gradinar***.

gărdínă, *pl.* **gărdíń** şi **gărdíńur** *s.f.* Pap^1 46; Pap^2 82; Can^2 397; Cap 136; Cerna A/1102, 1191; Wild h. 338/2–7; ALDM II, h. 956/1–7, h. 1037/1–4, 6, 7; Dms. Grădină; livadă. *Sfáca lunǫdinéţ aş ári únă gărdínă di zarzuvát.* (Fiecare locuitor din *Lúnǫdiń* are grădina lui de zarzavat.) Can T^1 262/9; *Féţa picăsí că nu-u̯ dúţi an gărdínă.* (Fata înţelese că nu o duce în grădină.) Pap M^2 141/37; *Cúu̯li [di la mę́ară] si li daţ la i̯ápă şi simínţăli si li turíţ ăn gărdínă.* (Cojile [mărului] să le daţi iepei şi seminţele să le aruncaţi în grădină.) Cap^2 130/2; *I̯el nǫáptę́a si duţę́á ăn grădína lu ampirátu di u găzę́á cu cálu.* (Noaptea el se ducea în grădina împăratului şi o călca în picioare cu calul.) Cap^2 130/39; *Li duná ǫ́sili di la siníă şi li ngrupǫ́-n grădínă.* (Aduna oasele de la masă şi le îngropă în grădină.) Can T^1 279/26; *Dinzúr di L'umníţă ári múlti víńur şi grădíńur cu čarníč.* (În jurul *L'umníţei* sunt multe vii şi grădini cu duzi.) Can T^2 113/7; *Si glăví lă un čurbăgíi̯a cu múlti gărdíńur.* (Se băgă slugă la un bogătaş cu multe grădini.) DP 67/1; *Gărdínă di nuţ.* (Nucet.) Cerna A/1191.

Var.: **grădínă**.

Et.: mac., bg. ***gradina***.

gărdiníč, *pl.* **gărdiníčur** *s.n.* Cap 136 s.v. *gărdínă;* Wild h. 338/1, 5; Dms. Grădiniţă.

Et.: din ***gărdínă*** + ***-íč***.

gărdiníčcă, *pl.* **gărdiníčcur** *s.f.* Dms s.v. *gărdiníč.* Grădiniţă.

Et.: din ***gărdíníč*** + ***-că***.

gărdiníţ vezi **gărdiníţă**.

gărdiníţă, *pl.* **gărdiníţ** *s.f.* MP 138/20. (Dms s.v. *gărdiníč*). Grădiniţă. *La vizú fičúru ampirátului an gărdiníţa di kítki.* (Îl văzu pe fiul împăratului în grădiniţa de flori.) MP 138/20.

Var.: **gărdiníţ** (Wild h. 338/1).

Et.: din ***gărdínă*** + ***-íţă***.

Gărdíń, An ~ *n.pr.* Pap M^2 176/21. Nume de loc în *Nǫ́nti*.

Et.: ***gărdínă***.

Gărdíńă *n.pr.* Pap M^2 176/32. Nume de loc în *Úmă*.

Et.: ***gărdínă***.

gărdiróbă *s.f.* AtaM 289/33. Garderobă.

Et.: mac. ***garderoba***, (gr. ***γκαρνταρόμπα***).

gărdúşcă, *pl.* **gărdúşki** *s.f.* Cerna A/1612; Wild h. 19/5–7; ALDM III, h. 1375/1, 5; AtaM 80/1; Dms. Grindină. *Am únă bábă, dúpă un múnti nę́u̯ mę́árdi dúpu únă gărdúşcă.* (Am o babă, după un munte ninge după ce a căzut grindina. [Ghicitoare: Bumbacul şi fusul].) Cap^2 153/12.

BDD-A29397 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-03 17:02:44 UTC)

Et.: bg. ***graduška***.

gărgălán vezi **grăclán**.

gărgăľán vezi **grăclán**.

găr-găr *interj*. Dms. Cuvânt care imită sforăitul; hâr-hâr.

Et.: onomatopee.

gărgărés, gărgăríri, gărgăríi̯, gărgărít *vb*. IV. *Intranz*. Cap 136, 147; ALR II, 1, h. 62/012, h. 36/012; Cerna A/319; ALDM I, h. 262/2–6; Dms. **1**. A sforăi. Cap 136; ALR II, 1, h. 36/012. **2**. (Despre mațe) A chiorăi. *Máțăli aṅ gurgurés*. (Îmi chiorăie mațele.) ALR II, 1, h. 62/012; Cerna A/319.

Var.: **gărgării̯és** (ALDM I, h. 262/2, 3) **gurgurés**.

Et.: din ***găr-găr***.

gărgării̯és vezi **gărgărés**.

gărgăríță, *pl.* **gărgăríți** *s.f.* Dms. Gărgărița.

Et.: dr. ***gărgărița.***

gărgăún, *pl*. **gărgăúṅ** *s.m*. Can[2] 397; Cap 136; Dms. Gărgăun.

Et. nec.

gărgúľ, *pl*. **gărgúľă** *s.n*. Cap 136; Dms. Ulcior de pământ cu gât lung.

Et.: bg. ***gărgale*** (BER I 302, s. v. *gărgam*).

gărgúľcă, *pl*. **gărgúľț** și **gărgúľki** *s.f*. Pap[1] 46; Pap[2] 82; Can[2] 397; Cap 136 s.v. *gărgúľ;* Dms. Ulcioraș de pământ cu gât lung.

Et.: din ***gărgúľ + -că***.

gărișór vezi **gărnișór**.

gărkína vezi **gărkíncă**.

gărkíncă, *pl*. **gărkínki** *s.f*. Pap[1] 46 s.v. *grăc*; Cap 142 s.v. *gǫrc;* Dms. Grecoaică.

Var.: **gărkína** (Pap[1] 46 s.v. *grăc*).

Et.: din ***gǫrc + -ín*(*c*)*ă***.

Gărkíi̯ă vezi **Gărțíi̯ă.**

gărlés vezi **gărbés**.

gărli̯ăsnic, *pl*. **gărli̯ăsniți** *s.n*. MP 86/12. Canea. *Ca măncó, măncó, cum ra flămúntă, [lisíța] au fi̯ăsi [crăbla] păn di gărli̯ăsnic și s-dúsi cásă*. (Dacă mâncă ce mâncă, cum era flămândă, [vulpea] o făcu [= o goli] putina până la canea și se duse acasă.) MP 86/12.

Et: cf. bg. dial. ***gărležnica*** (BER I 303, s.v.).

gărlíri, *pl*. **gărlír** *s.f*. ALDM III, h. 1734/1–6. **1**. Tunderea oilor. Dms s.v. **2**. Prășitul al doilea. ALDM III, h. 1734/1–6.

Et.: ***gărlés*** (s.v. ***gărbés***).

gărlița *s.f*. Cap 136; Dms. Boală de gât.

Et.: bg. dial. ***gărmlica*** (BER I 303, s.v. *gărlo*).

gărmádă vezi **grămádă**.

Gărmǫ́z *n.pr*. Pap M[2] 176/35; Cap143 s.v. *grămádă*. Nume de loc în *Báruvița*.

Et.: ***grămádă*** *(pl.)*.

gărnáț, gărnáță, *pl*. **gărnǫ́ț** *adj*. Pap[2] 82; Can[2] 397; Cap 146 s.v. *grǫn;* Dms. (Despre turtă, plăcintă, pâine) [Făcută din făină] de grâu. *Aṅ fi̯ăsi máma únă túrtă gărnáță*. (Îmi făcu mama o turtă de grâu.) Can T[1] 267/4; *Ai̯ să zăvălím únă túrtă gărnáță ăn ugnísti di să măncǫ́m unǫ́c*. (Hai să acoperim [cu cenușă] o turtă de grâu în vatră ca să mâncăm puțin.) Cap[2] 32/1; *Únă intrări ăn mǫáră, [lisíța] ș-u măncắ túrta zărnáță*. (Odată intrată în moară, [vulpea] își mâncă turta de grâu.) Cap[2] 118/9; *Áncă măniçát fáți múmă-sa mai̯ múlti pǫṅ gărnǫ́ț, li únți pri disúpru ṅári*. (Încă de cu ziuă, mamă-sa face mai multe pâini de grâu, le unge cu miere pe deasupra.) Pap M[2] 103/2; *Pugáčă gărnáță*. (Plăcintă din făină de grâu.) Pap[2] 82 s.v.; *Túrtă gărnáță*. (Turtă de grâu.) Can[2] 397 s.v.; Cap 146 s.v. *grǫn*. (Substantivat) Turtă de grâu. F i g. Trai bun; bogăție. *Lă gărnáță trázi.* (Trage la bogăție.)

Var.: **zărnáț**.

Et.: lat. ****granuceus*** (CDDE 767)

gărnășór vezi **gărnișór**.

BDD-A29397 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-03 17:02:44 UTC)

gărnínă, *pl*. **gărníni** *s.f.* Can[2] 397; Cap 145 s.v. *grǫn;* Dms. Mirişte.

Var.: **garnínă** (Can[2] 397), **grănínă** (Can[2] 397; Cap 145 s.v. *grǫn;* Dms s.v.).

Et.: din ***grǫn* + *-ínă***.

gărnişór, *pl*. **gărnişór** şi **gărnişǫ́ră** *s.m*. şi *n*. Pap M[1] 10/13; Pap[2] 82; Can[2] 397; Cap 145 s.v. *grǫn;* ALR II s.n., 1, h. 92/012; Cerna A/1001, 2030, 2036; Wild h.73/1, 4, 5, 7; ALDM II h. 874/1–6, h. 882/2, 4–6; ALDM III, 1738–1740/1-6; Dms. Porumb. *Ágrili din cǫmp […] li sémină i̯a gărnişór, i̯a mel!* (Ogoarele din câmp […] le seamănă sau [cu] porumb, sau [cu] mei.) Can T[1] 262/23; *Ţéla fičóru si fési gărnişór, ără drácu si fési sicără*. (Băiatul se făcu porumb, iar dracul se făcu secară.) Cap[2] 50/19; *Cu prăşírea ăl ănrúncă gănăşóru la răscăčór*. (La prăşit răreşte porumbul la [distanţă de un] pas.) AtaM 350/22; *Spunéá bába nǫástră că gărnişóru, cǫn viní o̯a, an lócu ţísta, un u̯om din Nǫ́nti la dús-au̯*. (Bunica noastră spunea că porumbul l-a adus un om din *Nǫ́nti* când a venit aici, în locul ăsta.) Pap M[2] 152/2; *La breg púsiră grănşór sirumáşi*. (Pe deal au pus porumb cei săraci.) Cerna T; *Paparúdă, rúdă, s-na da plǫái̯ă, s-na créscă grǫ́nli, grǫ́nli, grănişǫárli*. (Paparudă, rudă, să ne dea ploaie, să ne crească grânele, grânele, porumbii.) Pap M[2] 115/18; *Túnţe i̯ási săi̯bía şi la da culáţ íli gărnişór i̯ert*. (Atunci iese gospodina şi le dă colaci sau porumb fiert.) Can T[1] 268/16; *Lúmę din cătún, ca uzá ca víni başibuzúcu, fuzéu nafără din cătún, prin gărnişǫ́ră*. (Oamenii din sat, când auzeau că vin turcii, fugeau afară din sat, prin porumbi.) Can T[1] 275/25; *Gărnişór alb*. (Porumb cu boabe albe.) Pap[2] 82 s.v.; *Gărnişór gálbin*. (Porumb cu boabe galbene.) Pap[2] 82 s.v.; *Gărnişór négru*. ([La porumb] Tăciune.) Cerna A/2030.

Var.: **gănăşór, gănişu̯ór** (ALDM II h. 874/6), **gărişór** (Wild h. 73/5), **gărnăşór** (Wild h. 73/1), **gărnişu̯ár** (ALDM II h. 874/3; ALDM III, 1738–1740/3; Kats 90/11), **gărnişu̯ór** (ALDM II h. 874/2, 4, 5, h. 882/2, 4–6; ALDM III, 1738–1740/2), **grănişór** (Pap[2] 84)**, grănşór**.

Et.: din ***grǫn* + *-işór***.

gărnişǫárcă vezi **gărnişǫ́rcă**.

gărnişórcă vezi **gărnişǫ́rcă**.

gărnişorísti vezi **gărnişurísti**.

gărnişu̯ár vezi **gărnişór**.

gărnişu̯ór vezi **gărnişór**.

gărnişǫ́rcă, *pl*. **gărnişǫ́rţ** şi **gărnişǫárki** *s.f.* Pap[1] 46; Can[2] 397; Cap 146 s.v. *grǫn;* Cerna A/1010; ALDM II h. 876/4, h. 882/1; Dms. Cocean de porumb. *Tǫátă i̯árna fócu lă dărǫ́am cu gărnişǫárki.* (Toată iarna facem focul cu coceni de porumb.) Dms s.v.

Var.: **gărnişǫárcă** (ALDM II h. 876/4, h. 882/1; Dms) **gărnişórcă** (Cap 146 s.v. *grǫn*).

Et.: din ***gărnişór* + *-că.***

gărnísti *s.f.* Cap 145 s.v. *grǫn*; Dms. Mirişte.

Et.: din ***grǫn* + *-ísti***.

gărnişure̯áţă, *pl*. **gărnişuréţ** *s.f.* Cap 146 s.v. *grǫn;* ALDM II, h. 881/2; Dms. Porumbişte.

Et.: din ***gărnişór* + *-e̯áţă***.

gărnişurínă, *pl*. **gărnişuríni** *s.f.* Can[2] 397; Cap 146 s.v. *grǫn;* ALDM II h. 881/1, 3–6; Dms. **1**. Porumbişte, lan de porumb. **2**. Loc de unde s-a cules porumb.

Var.: **gărnuşurínă** (Cap 146 s.v. *grǫn*).

Et.: din ***gărnişór* + *-ínă***.

gărnişurísti, *pl* **gărnişurísti** *s.f.* Cap 146 s.v. *grǫn;* Dms. Loc de unde s-a cules porumb.

Var.: **gărnişorísti** (Cap 146 s.v. *grǫn*).

BDD-A29397 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-03 17:02:44 UTC)

Et.: din ***gărnişór*** + ***-íşti***.

gărnučúc, *pl*. **gărnučúţ** *s.m*. Can^2 397; Cap 146 s.v. *grǫn;* Dms. **1**. Grăuncior. **2**. Bubuliţă.

Var.: **gărnúčuc** (Can^2 397; Dms).

Et.: din ***gărnúţ*** + ***-úc***.

gărnúčuc vezi **gărnučúc**.

gărnuşurínă vezi **gărnişurínă**.

gărnúţ, *pl*. **gărnúţi** şi **gărnúţă** *s.n*. Pap M^1 22/24; Pap^2 82; Can^2 397; Cap 146 s.v. *grǫn;* ALR I, 1, h. 129/012, 013; ALR II s.n., 1, h. 86/012; Cerna A/150, 166, 256, 277; Wild h. 274/1–6; ALDM I h. 193/1, 2, 6, h. 199/2–6; Dms. **1**. Grăunte, grăunţ. *Aụ mancát, mancát, pána cǫn nu ramási níţiun gărnúţ*. (Au mâncat ce-au mâncat, până când n-a rămas niciun grăunte.) Can T^2 103/20; *Căti gărnúţă să gărpíti, cătă córiń ári*. (Câte grăunţe sunt lăsate să cadă [în brazdă], atâtea rădăcini sunt.) AtaM 350/21; *Fičóru că si fę́si gărnúţă di mél'u, ără drácu, dup el, únă cfăčcă*. (Băiatul se făcu grăunte de mei, iar dracul, după el, cioară.) Pap M^1 22/24. **2**. Boabă, bob. *Lántu rúpsi un gărnúţ di nę́ágră úụă*. (Celălalt rupse o boabă de strugure negru.) Cap^2 84/16; *O, ţe-ị ţísta gărnúţ că ubrázu lu Daút nalbantíţa?* (O, ce-i boaba asta ca obrazul soţiei potcovarului *Daút*?) Cap^2 84/15; *Únă zúụă fę́áta [...] ăş flo un gărnúţ di úụă, lă zăştérsi unę́ác, áţi la lăpní*. (Într-o zi fata […] găsi o boabă de strugure, o şterse puţin şi o înghiţi.) DP 196/30. **3**. Bubă, coş (pe obraz). Pap^2 82 s.v.; Can^2 397; Cerna A/150; ALDM I h. 193/1, 2, 6. **4**. Neg. Cerna A/277. **5**. (La gură) Zăbale. Cerna A/256; ALDM I h. 199/2–6. **6**. Omuşor. Cerna A/166.

♦ *Gărnúţu-n grătlán!* (Lit. Grăuntele-n gât! = Să-ţi rămână-n gât!) Pap M^2 59/33.

Var.: **garnúţ** (Wild h. 274/4).

Et.: lat. ****granuceum.***

gărnuţós, gărnuţǫ́să, *pl*. **gărnuţóş, gărnuţǫ́si** *adj*. Can^2 397; Cap 146 s.v. *grǫn*; Dms. Cu grăunţe.

Et.: din ***gărnúţ*** + ***-ós***.

gărp vezi **gǫrb**.

gărpés vezi **gripés**.

gărsuniéră, *pl*. **gărsuniéri** *s.f*. AtaM 289/34. Garsonieră.

Et.: mac. ***garsoniera***.

gărşés vezi **grişǫ́s**.

gărtlán vezi **grăclán**.

gărţę́áşti *adv*. Can^2 397; Cap 142 s.v. *gǫrc;* Cerna A/49; Dms. Greceşte. *Lafém cóla gărţę́şti şi bugărę́şti*. (Acolo vorbeam greceşte şi bulgăreşte.) Cerna A/49; *Ị́el' l'a nviţáụ fičóril' gărţę́şti*. (Ei îi învăţau pe copii greceşte.) Can T^1 266/18.

Var.: **gărţę́şti, grăţę́áşti** (Cap 145 s.v. *gǫrc;* Dms s.v.).

Et.: din ***gǫrc*** (pl. ***gǫrţ***) + ***-ę́áşti***.

gărţę́s, gărţę́áscă, *pl*. **gărţę́şt** *adj*. Can^2 399; Cap 142 s.v. *gǫrc;* Dms. Grecesc; grec. *Feş doị́ ań la gărţę́sca şcǫ́lă*. (Am făcut doi ani la şcoala grecească.) Cerna T; *Lu ampirátuluị́ grăţị́ắsc coị́ń latráră*. (Au lătrat câinii împăratului grec.) MP 218/9; *Cătilín, cătilín mi nviţáị́ şi ị́o să cǫnt […], áma nu ştiị́ám ţi zic, ca raụ gărţę́şt*. (Încet, încet, m-am obişnuit şi eu să citesc […], dar nu ştiam ce zic, că erau [cuvinte] greceşti.) Can T^1 267/20; *La griţę́sca [límbă], pắnă să crę́scă, ań dóị́sprăţ şi maị́ mult trę́ţi. Cǫ́ta ań fáţi şi ţíva nu nvę́ţă*. (La [limba] greacă [materie şcolară], până să crească [= să acumuleze cunoştinţe] trec 12 [ani] şi mai mult. Face [= învaţă] atâţi ani şi nimic nu învaţă.) Pap M^1 28/7.

Var.: **grăčị́ắsc** (Kats 93/17), **grăţę́s** (Cap 142 s.v. *gǫrc*), **grăţę́sc** (Can^2 399), **grăţị́ắsc, griţę́sc**.

Et.: din ***gǫrc*** (pl. ***gǫrţ***) + ***-és***(***c***).

gărţę́şti vezi **gărţę́áşti**.

BDD-A29397 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-03 17:02:44 UTC)

Gărțíi̯ă *n.pr*. Dms. Grecia.
Var.: **Gărƙíi̯ă** (Dms s.v.).
Et.: bg. ***Gărcija.***

găsănițĭă vezi **găsélniță**.

găscáč, *pl*. **găscáč** *s.m*. Dms. Gâscan.
Et.: din ***gǫ́scă* + *-áč***.

găscán, *pl*. **găscáń** *s.m*. Cerna A/987; Dms. Gâscan.
Et.: dr. ***gâscan***.

găscárcă, *pl*. **găscárƙi** *s.f*. MP 118/18. Gâscăriță, îngrijitoare de gâște. *Iṣó năfáră z-dúcă la bunár si sc̭ắtă ápu ṣi u vizú găscárca*. (Ieşi afară să se ducă la puț să scoată apă şi o văzu pe gâscăriță.) MP 118/18.
Et.: din ***gǫ́scă* + *-árcă***.

gắscă vezi **gǫ́scă**.

găscăi̯és vezi **găsnés**.

găsélniță, *pl*. **găsélniți** *s.f*. Pap[2] 82; Can[2] 398; Cap 63; Cerna A/1198; AtaM 286/6; ALDM II, h. 1038/1–7; Dms. Omidă.
Var.: **căsélniță** (Cap 63 s.v.; Dms s.v.), **găsăniță** (ALDM II, h. 1038/2), **găseniță** (ALDM II, h. 1038/7), **găsi̯ắlniță** (ALDM II, h. 1038/3),
Et.: mac. ***gasenica***.

găseniță vezi **găsélniță**.

găsi̯ắlniță vezi **găsélniță**.

găsnés, găsníri, găsníi̯, găsnít, *vb*. IV. *Tranz* şi *refl.* DP 235/3. A (se) înfoca, a strânge de gât.
Var.: **găscăi̯és** (DP 235/3).
Et.: mac. (***se***) ***guši,*** bg. dial. ***gušnam*** (BER i 297, s.v. *guša*).

gătúń vezi **gădúń**.

gătúńă vezi **gădúńă**.

găuríčcă, *pl*. **găuríčki** *s.f.* Can[2] 398; Cap 137 s.v. *gáură*; Dms. Găurică. *Ắl' lă pudc̭ádiră mícu zc̭ast lu fc̭áta prin únă găuríčcă*. (Îi împinseră degetul mic al fetei printr-o găurică.) DP 60/15.
Var.: **gáu̯ričcă** (Can[2] 398).
Et.: din ***gáură* + *-íčcă***.

găuríță, *pl*. **găuríți** *s.f.* Cap 137 s.v. *gáură*; Dms. Găurică.
Et.: din ***gáură* + *-íță***.

găurós, găurǫ́să, *pl*. **găuroș, găurǫ́si** *adj*. Can[2] 398; Cap 137 s.v. *gáură;* ALR II, 1, h. 43/012. Găurit; găunos. *Dínti găurós*. (Dinte găurit, cariat.) ALR II, 1, h. 43/012.
Et.: din ***gáură* + *-ós***.

găvánă, *pl*. **găvǫ́ń** şi **găváni** *s.f.* Pap[1] 46; Pap[2] 82; Can[2] 398; Cap 137; ALR II s.n., 4, h. 1043/012; Cerna A/815, 816, 2340; ALDM II, h. 733/2, 3; Dms. **1**. Strachină de lemn cu capac. *Am únă găváni şi dǫi̯ misúr*. (Am o strachină de lemn şi două străchini de pământ.) Cap[2] 95/13; *Stau şi mănắnc di pri găvánă*. (Stau şi mănânc din strachină de lemn.) Cerna T. **2**. Piuliță (de pisat sare, piper, zahăr, usturoi). Cap 137 s.v.; Cerna A/815, 816; ALDM II, h. 733/2, 3. **3**. Cupă (de 1–2 kg). Cerna A/2340.
Var.: **gávnă** (DP 111/8) **găváni**.
Et.: bg. ***gavana,*** mac. ***gavan***.

găváni vezi **găvánă**.

găvắun vezi **găvrúni**.

găvrún vezi **găvrúni**.

găvrúni, *pl*. **găvrúń** *s.m*. Cap 137; ALR II s.n., 3, h. 746/012; AtaM 96/25; Dms. Tăun.
Var.: **găvắun** (Cap 137 s.v.), **găvrún** (AtaM 96/25).
Et. nec.

găzép, *pl*. **găzépur** *s.n*. Pap[1] 46; Can[2] 398; Cap 137; Dms. Viscol; furtună. *Găzépu li spárdi siminătúrli.* (Furtuna distruge semănăturile.) Dms s.v. F i g. Nenorocire. *Ti căț̭á găzépu.* (Te-a ajuns nenorocirea.) Dms s.v.
Var.: **gazép** (Pap[1] 46), **gzep** (Cap 137).
Et.: tc. ***gazep*** (***gazap***).

găzeplíi̯ă, *pl*. **găzeplíi̯** *adj*. Dms. (Despre vreme) Vântos. *Vum cǫáț̭va ań găzeplíi̯*. (Am avut câțiva ani vântoşi.) Dms s.v. F i g. Aprig. *Găzeplíi̯ă om*. (Om aprig.) Dms s.v.

BDD-A29397 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-03 17:02:44 UTC)

Et.: tc. ***gazaplı***.

găzés, găzíri, găzíi̯, găzít *vb*. IV. *Tranz*. Cap 137; Dms. A călca în picioare, a bătători. *I̯el no̯áptea si duțéá ăn grădína lu ampirátu di u găzéá cu cálu*. (Noaptea el se ducea în grădina împăratului şi o călca în picioare cu calul.) Cap[2] 130/39; *Cálu găzi̯éá cu piču̯ărili*. (Calul călca cu picioarele.) MP 66/24; *Ăți turéám ápu şi găzéám [lútu] tătă zúu̯a*. (Turnam apă şi bătătoream [lutul] toată ziua.) AtaM 371/19; *I picáti să găzéș şi să sdrúmiń có̯ta súfliti*. (E păcat să calci în picioare şi să stâlceşti atâtea suflete.) DP 66/33; *Şi i̯u̯ă cmo si li scu̯ăt u̯ásili, s-li turi̯ăs an drum, si li gazi̯ăscă insánu şi vítili*. (Şi eu acum o să scot oasele, o să le arunc în drum, să le calce în picioare oamenii şi vitele.) MP 170/13; *Co̯n [lútu] căță si pucăi̯áscă, túnțea víki si ştiá că-i̯ găzít bun*. (Când [lutul] începea să trosnească, atunci deja se ştia că e bine călcat [= bătătorit].) AtaM 371/20.

Var.: **gazi̯ăs, gazi̯és, găzi̯és**.

Et.: mac. ***gazi,*** bg. ***gazja***.

găzétă, *pl*. **găzéti** *s.f*. Pap[2] 82; Can[2] 389; Cap 137; ALR II s.n., 6, h. 1737/012; Cerna A/48, 1728; ALDM III, h. 1465/1–7; Dms. **1**. Monedă veche, fără valoare. Pap M[2] 91/8; Cap 137. **2**. Ziar.

Var.: **gazétă** (Can[2] 389).

Et.: it. ***gazzeta*** (**1, 2**), bg. ***gazeta*** (**2**).

găzi̯és vezi **găzés.**

găzít, găzítă, *pl.* **găzíț, găzíti** *adj*. Dms. Călcat cu picioarele; murdar de noroi pe picioare. *Ań víni cásă tot găzít.* (Îmi vine acasă plin de noroi pe picioare.) Dms s.v. F i g. Prădat, călcat (de hoți). *Cu co̯átiva zo̯áli năínti ra găzít.* (Cu câteva zile în urmă era prădat.) Dms s.v.

Et.: vezi ***găzés*.**

glad, *pl*. **glaj** şi **glo̯j** *s.m*. şi *adj*. Cap 140; Dms. Flămând; nesătul. F i g. Ființă imaginară: Flămânzilă.

♦ *Țe ti sculáș ca glad?; vă sculáț ca glo̯j şi țóglăv*. (L i t. De ce te-ai sculat ca [un] nesătul?; v-ați sculat [= ridicat] ca nişte mâncăi şi balauri. = Se spune despre oameni cărora, oricât ar mânca, nu le e deajuns.) Cap 140 s.v.; Cap[2] 180/13.

Et.: mac., bg. ***glad***.

glas, *pl*. **glási** şi **glásur** *s.n*. Pap[1] 46; Pap[2] 83; Can[2] 398; Cap 140; ALR II, 1, h. 34/012; AtaM 80/8, 102/14; Dms. Glas. *Veníț toț, cmo, anpriúnă, glásu nóstru să súnă*. (Veniți toți, acum, împreună. glasul nostru să răsune.) Pap M[1] 29/2; *I̯el', că uzóră glásu fe̯átă'lă, zísiră: „dú-ti, fe̯átu, s-ti mănáncă [lámńa], că murím di ápu."* (Ei, când auziră glasul fetei, ziseră: „du-te, fato, să te mănânce [balaurul], că murim de apă [= de sete]".) Cap[2] 120/2; *Uzó glas di fi̯ătă ca cóntă şi kinisí cútru glásu ți̯ăla z-dúcă*. (Auzi cântând glas de fată şi porni să se ducă spre glasul acela.) MP 128/12; *Ca u dăscl'ísi [pu̯ărta], lo si údă glási di pui̯*. (Când o deschise [poarta], începu să se audă glasuri de păsări.) MP 142/20; *u̯órbu fráti […] uzó níşti grásur şi si dúsi lăzíndăre̯a la țe̯a párti*. (Fratele cel orb […] auzi nişte glasuri şi se duse târâş în partea aceea.) DP 173/28; *Lúcru ihtibărós işó; glásu mári si uzó; lisíțăli că işóră, co̯ádili năprăčóră*. (Se întâmplă un lucru mare; glas mare [= puternic] se auzi; când ieşiră vulpile, îşi întinseră cozile. [Ghicitoare: Toba şi fetele].) Cap[2] 161/22.

Din glas sau **din un glas**. Intr-un glas. *Toț fičóri'l si dúnă cup şi toț, din glas, pruțópă*. (Toți băieții se adună grămadă şi toți, într-un glas, încep să țipe.) Can T[1] 268/12; *„Cu țe să-i̯ dărcóm únă čórbă la țísta u̯om?" Ára i̯el', cári di*

BDD-A29397 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-03 17:02:44 UTC)

cári, din un glas toţ: „cucótu, cucótu, cucótu.” („Cu ce să-i facem omului ăsta o ciorbă?” Iar ei, care mai de care, toţi într-un glas: „cocoşul, cocoşul, cocoşul”.) Pap M^{2} 160/31.

Var.: **gras**[1].

Et.: mac., bg. ***glas***.

glăfnés vezi **glătnés**.

glắtcă, *pl.* **glắtki** *s.f.* Can^{2} 398; Cap 140; Dms. Înghiţitură. *Ţucnu̯á treị glắtki di lápti di lă sínu meu̯.* (Suge trei înghiţituri de lapte de la sânul meu.) DP 73/11; *Ştefán, ăn loc di do̯u̯ or, angl'itó şási glắtki*. (Ştefan, în loc de două ori, înghiţi şase înghiţituri.) Cap^{2} 150/9; *Sắldi treị glắtki di lápti ă l' do̯ádi*. (Numai trei înghiţituri de lapte îi dădu.) Dms s.v.

Et.: bg. ***glătka***.

glăsés, glăsíri, glăsíị̯, glăsít *vb*. IV. *Tranz*. AtaM 287/34. A vota.

Et.: mac. ***glasa***.

glătnés, glătníri, glătníị̯, glătnít *vb*. IV. *Tranz*. Dms. A înghiţi. *Glătnu̯á-u̯, că nu-ị utro̯ávă*. (Înghite-o, că nu-i otravă.) Dms s.v.; *Lă glăfníră tot lăcúmu*. (Au înfulecat tot rahatul.) Dms s.v. *glăfnés*.

Var.: **glăfnés**.

Et.: bg. ***glătvam***.

glăvătár, *pl.* **glăvătár** *s.m*. AtaM 80/8. Şef, conducător.

Et.: mac., bg. ***glavatar***.

Glăvătíị̯ă *n.pr*. Pap M^{2} 177/21; Cap 140. Nume de loc în *Óşiń*.

glăvés, glăvíri, glăvíị̯, glăvít *vb*. IV. *Refl*. Cap 140; AtaM 80/9; Dms. A se angaja, a se băga slugă. *Ţe si fácă, si cáţă di si glăvu̯áşti la un zingín*. (Ce să facă, se apucă de se bagă slugă la un bogătan.) Cap^{2} 104/3; *[Fičóru] si dúsi an un lant cătún şi si glăví cóla la un moş u̯om si-ị li sirbu̯áscă ágrili*. ([Băiatul] se duse în alt sat şi se angajă la un om bătrân să-i muncească ogoarele.) DP 174/26; *Ań la ubidés căsmétu, să mi glăvés la vrin cári s-mi va*. (Îmi caut norocul, o să mă bag slugă la cine m-o vrea.) Cap^{2} 24/11; *Aị, s-mi glăvés la ţísta páşă*. (Hai, să mă bag slugă la acest paşă.) Cap^{2} 42/26; *Voị s-mi glăvés că lant no̯-am ţi să dar*. (Vreau să mă angajez că n-am altceva ce să fac.) Cap^{2} 149/20; *Nu ver să ti glăvéş la míni să-ń li paşt u̯óị̯li?* (Nu vrei să te angajezi la mine să-mi paşti oile?) Cap^{2} 149/19.

Et.: mac. ***glavi,*** bg. dial. ***glavim se*** (BER I 244, s.v. *glava*).

glăvít, *pl.* **glăvíţ** *s.m şi adj*. AtaM 80/9. Angajat ca servitor.

Et.: vezi ***glăvés.***

glăznés vezi **gluznés**.

glec vezi **gl'eg**[2].

glem vezi **gl'em**.

glésnă, *pl.* **glésni** *s.f.* Pap[1] 46; Pap^{2} 83; Can^{2} 398; Cap 141; ALR II, 1, h. 76/012; Cerna A/399, Supl; AtaM 80/9, 105/19; ALDM I, h. 342/1-6, h. 343/1-6; Dms. **1**. Gleznă. *Mi ị̯izviníị̯ din gléznă*. (M-am scrântit din gleznă.) Cerna A/Supl; *Si fési ro̯pă po̯nă pro̯ápi lángă glésnili cáluluị̯*. (Se făcu piatră [= s-a împietrit] până aproape lângă gleznele calului.) Pap M^{2} 145/2; *Do̯ífrili si pun pri pičo̯ri şi jung di la glézni pănă pri co̯lcur*. (Cioarecii se pun pe picioare şi ajung de la glezne până la pulpe.) Can T[1] 264/22. **2**. *Pl*. Ouăle picioarelor. ALDM I, h. 343/1–6, h. 343/1–6.

♦ *Ań căzú an glésni*. (L i t. Mi-a căzut în glezne. = Mi-a căzut cu tronc.) Pap M^{2} 70/39.

Var.: **gléznă, gliắznă** (ALDM I, h. 342/2,3, h. 343/2, 3), **gl'éznă** (ALR II, 1, h. 76/012).

Et.: sl. ***glezĭnŭ, glezna*** (cf. bg. ***glezen***).

gleţ vezi **gl'eţ**.

gléznă vezi **glésnă**.

gliắţ vezi **gl'eţ**.

gliắznă vezi **glésnă**.

glíčcă vezi **gl'íčcă**.

BDD-A29397 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-03 17:02:44 UTC)

glidálă vezi **uglindálă**.

gligusés vezi **gl'igusés**.

glindálă vezi **uglindálă**.

glindúră vezi **gl'índură**.

glis vezi **glístă**.

glist vezi **glístă**.

glístă, *pl*. **glísti** *s.f.* Pap[2] 83; Can[2] 398; Cap 141; AtaM 80/12; Dms. Tenie; limbric. *Únă glístă co̯at un smoc*. (Un limbric cât un şarpe.) Dms s.v.

Var.: **glis** (Cap 141), **glist** (Cap 141 s.v.), **gl'ístă** (AtaM 80/12).

Et.: mac., bg. ***glista***.

glístăv, glístăvă, *pl*. **glístăv, glístăvi** *adj*. Dms. Bolnav de tenie.

♦ *Glístăv co̯ái̯ni*. (L i t. Câine cu tenie. = Se spune despre o persoană jigărită; slăbănog.) Dms s.v.

Et.: bg. ***glistav***.

glités, glitíri, glitíi̯, glitít *vb*. IV. *Tranz*. Dms. A ciopli; a săpa. *Au̯ picní úşă şi si zăpucătó anúntru; ra únă udái̯ă glitítă ăn crémnă*. (Împinse uşa şi se uită înăuntru; era o odaie cioplită în piatră.) DP 89/6.

Et.: cf. bg. dial. ***gleto*** 'daltă' (BER I 248, s.v.).

gloábă *s.f.* Pap[2] 83; Can[2] 398; Cap 141; AtaM 80/10; Dms. Amendă.

Et.: mac., bg. ***globa***.

glog, *pl*. **gloj** *s.m*. Pap[1] 46; Pap[2] 83; Cap 141; Dms. Spin cu ţepi mari.

Et.: mac., bg. ***glog***.

glúbaf vezi **glúpăv**.

glubés, glubíri, glubíi̯, glubít *vb*. IV. *Tranz*. Dms. A amenda. *Ti glubíră díntru că-ţ ăntráră óli̯i-n báfcă*. (Te-au amendat pentru că ţi-au intrat oile în grădină.) Dms s.v.

Et.: mac. ***globi,*** bg. ***globja***.

gludés, gludíri, gludíi̯, gludít *vb*. IV. *Tranz*. Dms. A roade. *Şutne̯á-l' un os s-lă glude̯áscă*. (Aruncă-i un os să-l roadă.) Dms s.v.; *Mi glujdí čóu̯la lă călco̯áń*. (M-a ros gheata la călcâi.) Dms s.v.; *Toţ čărníţi l' sa gludíţ di táli víti*. (Toţi duzii sunt roşi de vitele tale.) Dms s.v.

Var.: **glujdés** (Dms).

Et.: mac. ***gloda,*** bg. ***gložđja.***

glujdél', *pl*. **glujde̯áĺă** *s.n*. Dms. Lăstar.

Et.: cf. mac., bg. dial. ***glužd*** (BER I 251, s.v. *glu*ž).

glujdés vezi **gludés**.

glúpăv, glúpăvă, *pl*. **glúpăv, glúpăvi** *adj*. Pap[2] 83; Can[2] 398; Cap 141; Dms. Prost.

Var.: **glúbaf** (Pap[2] 83).

Et.: mac., bg. ***glupav***.

glúscă vezi **glúşcă**.

glúşcă, *pl*. **glúşti** *s.f.* Pap[2] 83; Cap 141; Dms. Cireaşă necoaptă. *Alb ca glúscă*. (Alb ca o cireaşă necoaptă.) Pap M[2] 61/39; *Nu işó̯ră čire̯áşili, áncă sa glúşti*. (N-au ieşit cireşele, sunt încă necoapte.) Cap 141 s.v.

Var.: **glúscă**.

Et.: cf. bg. dial. ***gluško*** (BER I 252, s.v. *gluh*)

gluznés, gluzníri, gluzníi̯, gluznít *vb*. IV. *Tranz*. Dms. A scrânti, a fractura. *Ań lă gluzníi̯ pičóru*. (Mi-am scrântit piciorul.) Dms s.v.

Var.: **glăznés** (Dms s.v.).

Et.: cf. mac. ***slizga***.

gl'aş *s*. Pap[2] 83; Cap 140; Dms. Cleşte folosit de argintari şi tinichigii.

Et. nec.

gl'átă, *pl*. **gl'áti** *s.f*. Pap[2] 83; Can[2] 398; Cap 141; Dms. Instrument de găurit; preducea.

Et.: bg. ***gljato*** (BER I 399, s.v. *dleto*).

gl'eg[1] vezi **cl'ag[1]**.

gl'eg[2] *s.n*. Pap[1] 46; Pap[2] 83; Can[2] 398; ALR II s.n. 4, h.1035/012. Smalţ; pământ cu care se lustruiesc vasele de pământ, ca să devină consistente.

Var.: **glec** (ALR II s.n. 4, h.1035/012).

Et.: mac. ***gleǵ***.

BDD-A29397 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-03 17:02:44 UTC)

gl'em, *pl*. **gl̦ą́mi** și **gl'émur** *s.n*. Pap[1] 46; Pap[2] 83; Can[2] 398; Cap 141; Cerna A/1254; AtaM 48/19, 80/11, 82/21; Dms. Ghem (de ață, de lână); ghemotoc. *Dărć̦m príma tu̦órtu mai slab, lă dărć̦m gl'ą́mi*. (Mai întâi pregătim tortul mai subțire, îl facem gheme.) AtaM 387/11; *Ĺéju co̦an si spári gl'em si fáți*. (Ariciul când se sperie se face ghem.) Dms s.v.; *Tíndi fúni, dúnă gl'em*.(Întinde funie, adună ghem. [Ghicitoare: Foaia de dovleac].) Cap[2] 156/26.

♦ *Gl'em la buríc a l' ți zădunắ*. (L i t. I s-a făcut ghemotoc la stomac. = S-a speriat rău.) Cap [2] 217/6.

Var.: **glem** (Cerna A/1254; AtaM 82/21; Dms s.v.), **gl'i̦ắm** (AtaM 48/19).

Et.: lat. ****glemus*** (= ***glomus***).

gl'émču̦c*, pl*. **gl'émču̦ț** *s.m*. Can[2] 398; Cap 141s.v. *gl'em*; Dms. Ghemuleț.

Var.: **gl'emčúc** (Cap 141 s.v. *gl'em*).

Et.: din ***gl'em*** **+ *-čúc***.

gl'emčúc vezi **gl'émču̦c**.

gl'eț, *pl*. **gl'éț̦ur** *s.n*. Pap[2] 83; Can[2] 398; Cap 141; ALR II s.n., 3, h. 801/012; Cerna A/1610, 1615; AtaM 80/11, 90/3, 134/24; ALDM III, h. 1373/1–7, h. 1376/1–6; Dms. **1**. Gheață; ghețuș; ger; îngheț. *Șíșur di gl'eț*. (Țurțuri de gheață.) ALR II s.n., 3, h. 801/012; *Alb ca gl'eț*. (Alb ca gheața.) Pap M[2] 61/39; *Gl'éț̦u s-făț̦á mári*. (Gheața se făcea mare.) Cerna T; *Smăcă̱i̦éșe prísti gleț*. (Alunecă pe gheață.) Cerna A/Supl; *Ápa angl'éț̦ă di fric și curć̦n si fáți gl'eț*. (Apa îngheață de frig și repede se face ghețuș.) W 78/6. **2**. Țurțure de gheață. ALDM III, h. 1376/1–6.

♦ *L'a bi̱ú gl'éț̦u*. (L i t. Îi bău înghețul. = Au tulit-o, au șters-o.) Cap[2] 219/9; *Si flo̦ ca pri gol gl'eț*. (L i t. Se găsea ca pe gheață curată. = A înșela pe cineva, a minți.) Pap M[2] 70/42.

Var.: **gleț** (AtaM 134/24; ALDM III, h. 1373/4–7, h. 1376/2–6; Dms), **gli̱ắț** (ALDM III, h. 1373/2, 3).

Et.: lat. ***glacia***.

gl'éznă vezi **glésnă**.

gl'íčcă, *pl*. **gl'íčki** *s.f*. Pap[1] 46; Pap[2] 83; Can[2] 398; Cap 141; AtaM 80/11; Dms. Floare de câmp care crește prin fânețe și are flori albe-gălbui; ghiocel. *Căčúnkili și gl'íčkili es primăvć̦ára*. (*Căčúnkili* și *gl'íčkili* apar primăvara.) Cap 141 s.v.

Var.: **glíčcă** (Pap[1] 46; Pap[2] 83; Can[2] 398; Cap 141; Kats 90/8).

Et.: mac. ***gličká*** (Dms).

gl'igusés, gl'igusíri, gl'igusi̱, gl'igusít *vb*. IV. *Tranz*. Cap 71 s.v. *cl'ag,* 141; Dms. A smălțui. *Grănčáru víndi și o̱áli gl'igusíti*. (Olarul vinde și oale smălțuite.) Dms s.v.; *Gl'igusítili sa mai̱ sco̱ámpi*. ([Oalele] smălțuite sunt mai scumpe.) Dms s.v.

Var.: **gligusés** (Cap 71).

Et.: mac. ***gleǵosuva***.

gl'igusít, gl'igusítă, *pl*. **gl'igusíț, gl'igusíti** *adj*. Cap 71 s.v. *cl'ag,* 141; Dms. (Despre obiecte de ceramică) Smălțuit. *Vćrdi gligusít*. (Smălțuit cu verde.) Pap[2] 83 s.v. *gligusít*.

Et.: vezi ***gl'igusés***.

gl'ímă, *pl*. **gl'ími** *s.f*. Pap M[2] 140/28. Înscenare, reprezentație. *Si sculáră șimidó̱il' dúpu gl'ímă și antráră an cunác*. (S-au sculat amândoi după înscenare [= întâmplare aranjată anterior] și intrară în palat.) Pap M[2] 140/28.

Et.: mac. ***gluma.***

gl'índă, *pl*. **gl'índi** *s.f*. Pap[1] 46; Pap[2] 83; Cap 141; ALDM II, h. 1128/7. Ghindă.

Et.: lat. ***glans, glandem***.

gl'índură, *pl*. **gl'índur** *s.f*. Pap[1] 46; Pap[2] 83; Can[2] 398; Cap 141 s.v. *gl'índă*; ALR II, 1, h. 118; Cerna A/271; ALDM I, h. 396/1, 3, 6; Dms. Amigdală; uimă.

BDD-A29397 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-03 17:02:44 UTC)

Var.: **glindúră** (Can^2 398; Cerna A/271; Dms).

Et.: lat. ***glandula***.

gl'ístă vezi **glístă**.

gl'ubiníc, *pl.* **gl'ubiníți** *s.n.* Pap^1 47; Pap^2 83; Can^2 398; Cap 141; Dms. Pâine necoaptă bine; cocoloș de pâine.

Var.: **gl'úbnic** (Cap 141).

Et.: cf. bg. ***glib*** (BER I 248, s.v.).

gl'úbnic vezi **gl'ubiníc**.

gmičés vezi **gmičǫ́s**.

gmičǫ́as vezi **gmičǫ́s**.

gmičǫ́s, gmičǫ́ri, gmičǫ́i̯, gmičǫ́t *vb.* IV. *Tranz*. AtaM 80/13, 188/13; Dms. **1**. (Despre rufe) A freca. *Pustăníi̯ di gmičǫ́ări căméș*. (Am obosit de frecat cămăși.) Dms s.v. **2**. (Despre lut, aluat) A frământa. *Lútu si nmul'ǫ́ di cǫ́ta gmičǫ́ări*. (De atâta frământat s-a înmuiat lutul.) Dms s.v. F i g. A chinui. *Di dǫ́au̯ săptămǫ́áń mi gmičáști frígurʒa*. (De două săptămâni mă chinuie frigurile.) Dms s.v.

Var.: **gmičés** (AtaM 80/13, 188/13), **gmičǫ́as**.

Et.: mac. ***gmeči,*** bg. ***gmeča*** (BER I 255, s.v.).

gnăsătíi̯ă vezi **gnăsutíi̯ă**.

gnăsés, gnăsíri, gnăsíi̯, gnăsít *vb.* IV. *Refl*. Pap M^1 28/22; AtaM 80/16; Dms. A se scârbi. *Di luí límbă, țel gros an tímbă cǫn si gnăséști, i̯el umizʒ́ști la fičór lud și licșór [...]*. (Când cel gros de cap [= cel prost] se scârbește de limba lui, el seamănă cu un copil nebun și ușuratic […].) Pap M^2 28/22; *Cǫn la vizú cǫ́i̯nili cu pǫ́i̯na ăn rost, si gnăsí și nu-u̯ măncǫ́*. (Când văzu câinele cu pâinea în gură, se scârbi și n-o mâncă.) DP 43/5.

Et.: mac. ***gnasi***.

gnăsíri *s.f.* AtaM 80/15. Repulsie, dezgust.

Et.: vezi ***gnăsés***.

gnắsnic vezi **gnǫ́snic**.

gnăsutíi̯ă, *pl.* **gnăsutíi̯** *s.f.* Dms. Scârboșenie, murdărie. *Pri cúpu di gnoi̯ gǫ́áli gnăsutíi̯*. (Pe grămada de gunoi numai scârboșenii.) Dms s.v.

Var.: **gnăsătíi̯ă** (AtaM 80/15).

Et.: mac. ***gnasotija***.

gnídă, *pl.* **gnídi** *s.f.* ALDM I, h. 31/1-7. Lindină.

Et.: mac., bg. ***gnida.***

gnǫ́as vezi **gnos.**

gnǫ́ásnic vezi **gnǫ́snic**.

gnoi̯, *pl.* **gnǫ́i̯ă** și **gnóu̯ur** *s.n.* Pap^1 47; Pap^2 83; Can^2 398; Cap 141; ALR I, 1, h. 130/012; ALR II s.n., 2, h. 314/012; Cerna A/452, 2001; Wild h. 255/1, 4; AtaM 23/17; ALDM I h. 395/2–6; Dms. **1**. Gunoi; gunoi de grajd, băligar. *Ăș la trimitʒá [cucǫ́tu] i̯érțe zúu̯ă di rămá ăn gnoi̯*. (În fiecare zi și-l trimitea [cocoșul] de scurma în gunoiul de grajd.) Pap M^2 136/7; *[Mul'árʒ] rudí un măcsǫ́m și sinfádă-sa al' la lǫ și la zăvălí ăn gnoi̯*. ([Nevasta] născu un copilaș și cumnată-sa i-l luă și-l acoperi cu gunoi.) Cap^2 56/40; *[Cucǫ́tu] aș flǫ an gnoi̯ únă spríčcă*. ([Cocoșul] găsi în băligar un bănuț.) Pap M^2 136/7; *Si dúsiră, șizúră pri gnoi̯; că l'a vizú nínă-sa, la zísi: „cǫ́ți, bra, míil', u̯a pri gnoi̯ ședéț, áidiț dínțʒa.” Ára i̯el' zísiră: „bun im u̯a pri gnoi̯, noi̯ im anviț́áț.”* (Plecară, se așezară pe gunoi; când îi văzu mătușă-sa, le zise: „de ce, măi, dragilor, stați aici pe gunoi, haideți dincoace.” Iar ei ziseră: „Ne e bine aici pe gunoi, suntem obișnuiți.”) Cap^2 58/1–3; *Rămá [cucǫ́tu]ăn gnoi̯ și măncá țe fla*. ([Cocoșul] scurma în băligar și mânca ce găsea.) Pap M^2 136/7; *Cu gnoi̯ gnuím ágrili*. (Ogoarele le gunoim [= îngrășăm] cu băligar.) Dms s.v.; *Gnu̯oi̯ putrizǫ́t*. (Băligar putrezit, mraniță.) Cerna A/2001. P. e x t. Murdărie. *Lă el', i̯úndi s-ti zăpucáț, sắldi gnoi̯*. (La ei, oriunde ți-ai arunca privirea, numai murdărie.)

BDD-A29397 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-03 17:02:44 UTC)

Dms s.v. **2**. Puroi. *Al' căzú cuţ̦ótu pri un čireáį̯ ți ra plin di gnoį̯*. (Îi căzu cuțitul pe un buboi care era plin cu puroi.) DP 42/9.

♦ *Sfáca căcót pri luį̯ gnoį̯ aș c̨óntă*. (Fiecare cocoș cântă pe grămada lui de gunoi.) Can T^2 111/18; *Gnoį̯ pri pérniță*! (L i t. Gunoi pe pernă! = Să ți se întâmple un lucru neobișnuit, neplăcut, de rău augur.) Pap M^2 59/36.

Var.: **gnu̯ăį̯** (ALDM I h. 395/3), **gnuį̯** (Wild h. 255/1), **gnu̯oį̯, gunu̯óį̯** (AtaM 23/17).

Et.: mac., bg. ***gnoj***.

gnos *s.n*. Cap 141; Cerna A/745; Dms. Scârbă. *Nu vin, ulanğắm, ăn cásă, ca s-va íį̯ă gnos, că cáfcu sam răńlíf*. (Nu vin, copila mea, în casă, că o o să vă fie scârbă, de cât sunt de râios.) Cap^2 98/40; *Țiriį̯á s-cunu̯ắscă dáli la ra gnu̯ăs di į̯ắl*. (Voia să afle dacă le era scârbă de el.) MP 198/20.

Var.: **gnọas** (Dms)**, gnu̯ăs**.

Et.: bg. ***gnăs, gnus*** (BER I 257 s.v.).

gnǫ́snic, gnǫ́snică, *pl*. **gnǫsníț, gnǫsníți** *adj*. Cerna A/745; Wild h. 441/1, 4; AtaM 80/15; Dms. Care produce scârbă, scârbos. *Gnọ́asnic că ţ̦éla áncă nọ-am vizút*. (Scârbos ca acela încă n-am văzut.) Dms s.v.; *Nispilátă, mult gnọ́asnică ăį̯*. (Nespălată, este foarte scârboasă.) Dms s.v.

Var.: **gnắsnic** (AtaM 80/15), **gnọ́asnic, gnǫ́znic** (Wild h. 441/1), **grọasnic** (Wild h. 441/4; Dms).

Et.: bg. ***gnasnik*** (BER I 257, s.v. *gnăs*).

gnǫ́znic vezi **gnǫ́snic**.

gnu̯ăį̯ vezi **gnoį̯**.

gnu̯ăs vezi **gnos**.

gnuį̯ vezi **gnoį̯**.

gnuį̯és, gnuíri, gnuíį̯, gnuít *vb*. IV. *Tranz*. Can^2 398; Cap 141 s.v. *gnoį̯;* Cerna A/996; ALDM II, h. 871/3, 5, 6; Dms. (Despre ogor) A gunoi, a îngrășa pământul cu gunoi de grajd. *Ágrili din cọmp li gnués tǫ́mnata íli primavę́rata*. (Ogoarele din câmp le gunoiesc toamna sau primăvara.) Can T^1 262/22; *Cu gnoį̯ gnuím ágrili*. (Îngrășăm ogoarele cu gunoi de grajd.) Dms s.v.; *Pimíntu slab ţ̦ę́ári gnuít*. (Pământul neroditor trebuie gunoit.) Dms s.v.

Et.: mac. ***gnoi***, bg. ***gnoja***.

gnu̯oį̯ vezi **gnoį̯**.

gńăvájă *s.f*. AtaM 80/17, 127/6. Chin, tortură.

Et.: din ***gńăvés*** **+ *-ájă***.

gńăvés, gńăvíri, gńăvíį̯, gńăvít *vb*. IV. *Tranz*. AtaM 80/17, 127/6. A chinui, a tortura.

Et.: bg. ***gnjavam*** (BER I 257, s.v.).

gọ́alcă vezi **gǫ́lcă.**

gọarb vezi **gǫrb.**

gọarc vezi **gǫrc.**

gọ́ască vezi **gǫ́scă.**

gọ́aznic vezi **gǫ́znic.**

gódcă vezi **gótcă**.

gógu *s.m.*. Pap^2 83; Cap 142. Poreclă pentru un om prost. *La trę́áţ̦im și noį̯ vę́ácu gógălă*. (Trăim și noi în vremea prostului. [= O ducem foarte rău.]) Cap 142 s.v.; *Di lu gógu*. (L i t. De-ale prostului. = Prostii, fleacuri.) Pap M^2 71/3.

Et.: alb. ***gogë*** ‘poreclă dată ortodocșilor de albanezii musulmani’ (DDA, s.v. *gog, gógă*).

gol, gọ́ală, *pl*. **goĺ**, **gọ́ali** *adj*. și *adv*. Pap^1 47; Pap^2 83; Can^2 398; Cap 142; ALR I, 1, h. 12/012; ALR II s.n., 5, h. 1478/012; Cerna A/1298; Wild h. 146/1–6, h. 177/1–6; AtaM 80/2; ALDM I, h. 35/1–7; Dms. **1**. *Adj*. Gol, dezbrăcat, dezvelit, descoperit, neacoperit. *Į̯a si scúnsi că ra gọ́ală di al' ra ruș̨ǫ́ni*. (Ea se ascunse pentru că era dezbrăcată și îi era rușune.) Cap^2 70/38; *„Ná-ț-au̯ tọ́ată [pucrọ́ava]”, și zăburńíră dǫ́į̯ĺă goĺ.* („Na-ți-o toată [velința]”, și cei doi adormiră dezveliți.) Cap^2 112/37; *Cálu*

BDD-A29397 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-03 17:02:44 UTC)

păşteá gol, fără sămár. (Calul păştea neacoperit, fără samar.) Cap[2] 77/1; *Ca li vizúră gu̯ăli, si ăncupțáră di i̯áli şi li măncáră*. (Când le văzură goale, se încolăciră de ele şi le mâncară.) MP 160/29; *Şarénu, marénu, gólu glúpnuva*. (Pestriț, împestrițat, [piciorul] gol intră înăuntru. [Ghicitoare: Ciorapul].) Cap[2] 154/23. **2**. *Adj.* şi *adv.* Numai. *Únăşi̯ună si fę́si un múnti gol di spiń*. (De îndată se făcu un munte numai de scaieți.) Pap M[1] 14/19; *Țéla cunácu ra go̯álă furlínă*. (Palatul acela era numai aur.) DP 78/18; *o̯ámińil' au̯ dizgrupáră, ámă ra go̯álă o̯ási*. (Oamenii au dezgropat-o, dar [ea] era numai oase.) Pap M[2] 145/25; *Pri un kílím turțésc, cúpiti di pári, go̯áli líri*. (Pe un covor turcesc, mormane de bani, numai bani de aur.) DP 75/25; *Fičóril' la turíră bríču dúpu i̯el' şi diúnă o̯ră si fę́si gǫ́li cuțǫ́ti*. (Băieții aruncară briciul în urma lor şi dintr-odată se făcură numai cuțite.) Can T[1] 278/14; *Di la cu̯ăpil u̯om ți stiăț? Gu̯ăli nibuníi̯*. (Ce [să] aştepți de la un bastard? Numai răutăți.) MP 184/32.

Prísti gol. Pe trupul gol; pe piele. *[Flanéla] si púni prísti gol*. ([Flanela] se pune pe trupul gol.) Can T[2] 264/14. **Cap gol**. Chel. ALR I, 1, h. 12/012; Wild h. 146/1, 3, 5–7; ALDM I, h. 35/1. **Pri gol buríc**. Pe nemâncate. *Să nu i̯eş pri gol buríc*. (Să nu ieşi pe nemâncate.) Cap[2] 181/1. **Pri go̯álă ínimă**. Pe nemâncate. ALR II s.n., 5, h. 1478/012. **Pri gol pimínt.** L i t. Pe pământ gol. = Sărac lipit pământului. Dms s.v. **Go̯álă luşutíi̯ă.** Curată boală. Dms s.v.

♦ *Gol ca di múmă rudít.* (Lit. Gol ca un nou-născut. = Sărac lipit pământului.) Dms s.v.

Var.: **gu̯ăl**.

Et.: sl. ***golŭ***.

gólină, *pl.* **góliń** *s.f.* Dms. Poiană. *Işo̯ără ăn únă gólină di i̯úndi si vide̯á Sărúna*. (Au ieşit într-o poiană de unde se vedea Salonicul.) Dms s.v.

Et.: mac. ***golina*** (bg. ***golina***).

Gónu *n.pr.* Cap 139 s.v. *Górgi,* 142; ALR II s.n., 5, h. 1513/012; Nume de persoană; Gheorghe.

gor vezi **góru**.

góră, *pl.* **góri** *s.f.* Cap 142; Dms. Pădure. *„Mára, cum ai̯ zíțit u̯a la țę́sti prắčki?" Gărdináru zísi: „Mára, cum prắčki, nu la vez că-i̯ góră?"* („Bre, cum ziceți, aici, la bețele astea?" Grădinarul zise: „Măi omule, cum bețe, nu vezi că-i [o] pădure?") Cap[2] 46/29.

Et.: mac. ***gora*** (bg. ***gora***).

gorb vezi **go̯rb**.

górniț[1], *pl.* **górniț** *s.m.* Pap[1] 47; Pap[2] 83; Can[2] 398; Cap 142 s.v. *góră*; Wild h. 59/2, 3, 5; ALDM II, h. 1000/3, 7; Dms. Păr sălbatic; păr. *Si disfę́siră di pri górniț*. (Se dădură jos din păr.) Cap[2] 116/40; *Ca amnát-au̯, amnát-au̯, dát-au̯ di un górniț*. (Dacă au mers ce au mers, au întâlnit un păr.) Cap[2] 101/17; *Górnițu la flai̯ şi i̯o, áma ra mult bitórnu*. (Părul sălbatic l-am apucat şi eu [pe vremea mea], dar era foarte bătrân.) DP 223/32.

Var.: **górniță[1]** (*s.f.* Pap[1] 47; Pap[2] 83; Can[2] 398; Wild h. 59/2, 3, 5), **gu̯ắrniț** (ALDM II, h. 1000/3; Kats 88/17).

Et.: **górniță[2]**.

Górniț[2] *n.pr.* Cap 142. Nume de mahala în *Nǫ́nti*.

Et.: **górniț[1]**.

górniță[1] vezi **górniț[1]**.

górniță[2], *pl.* **górniț** *s.f.* Pap[1] 47; Pap[2] 83; Can[2] 398; Cap 142 s.v. *góră*; Wild h. 59/2, 3, 5; ALDM II, h. 999/3, 7; Dms. Pară.

Var.: **go̯ríță** (Wild h. 59/2, 5), **go̯rniță** (Wild h. 59/2), **gu̯ắrniță** (ALDM II, h. 999/3).

Et.: cf. bg. ***gornici*** 'soi de prune sălbatice' (BER I 264, s.v. *gora*).

BDD-A29397 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-03 17:02:44 UTC)